הלכות קידוש החודש פרק ה' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון הלכות קידוש החודש, פרק ה'

כללי'דיגע הקדמה צום פרק

אין דעם ענין פון קידוש החודש זענען דא **צוויי חלקים**: (1) **ראיה** — קידוש החודש לויט עדים וואס האבן געזען די לבנה, וואס איז געלערנט געווארן אין די פריערדיגע פרקים; (2) **חשבון** — א פיקסירטע רעכענונג וואס באשטימט ווען ראש חודש איז, אן אפהענגיקייט פון ראיית הלבנה.

חידושים:

1. **צוויי סארטן חשבון:** עס זענען פאראן **צוויי סארטן חשבון**: (א) דער חשבון וואס די בית דין האט אמאל געברויכט בזמן הראיה — כדי צו וויסן ווען צו ערווארטן עדים, ווען צו זיצן און ווארטן, און צו קענען מכחיש זיין עדים וואס זאגן אוממעגליכע זאכן. דאס איז א **פונקטליכער, אסטראנאמיש-אמת'דיגער חשבון** (בקיאות באצטגנינות). (ב) דער חשבון וואס מ'נוצט היינט פאר'ן לוח — א **בערך'דיגער, קאמפראמייז-חשבון** וואס ארבעט מיט א פיקסירטן סייקל (מלא/חסר אפוועקסלענדיג), אבער שטימט נישט אלעמאל מיט'ן מציאות פון ווען מ'קען טאקע זען די לבנה. ס'קען זיין אז לויט'ן לוח איז ראש חודש, אבער מ'וואלט נישט געקענט זען די לבנה אפילו אן וואלקנעס, ווייל די לבנה פארט נישט אויף א פונקטליכע סדר פון דרייסיג-טעג-אינטערוואלן.

2. **עיבור השנה אויפ'ן חשבון:** אויך לגבי עיבור השנה קוקט דער היינטיגער לוח נישט אויף תבואות, גדיים, גוזלות, וכדומה — נאר אויף א פיקסירטן סייקל. דער לוח ארבעט אויטאמאטיש אויף די תקופה (אז פסח זאל אויסקומען אין אביב), אבער נישט אויף די אנדערע פאקטארן וואס זענען געלערנט געווארן אין פרק ד'.

3. **צוויי טעג יום טוב:** צוויי טעג יום טוב אין חוץ לארץ איז פארבונדן מיט'ן ערשטן ענין — לכאורה, אויב מ'האט א חשבון, ווייסט מען דאך שוין ווען יום טוב איז, סאו פארוואס דארף מען צוויי טעג? דער רמב"ם מסביר דאס אין דעם פרק.

4. **צוויי "באמבע" חידושים פון דעם רמב"ם אין דעם פרק (פאראויסקוק):** (א) עס איז א **הלכה למשה מסיני** אז ווען ס'איז דא א סנהדרין אין ארץ ישראל — קוקט מען אויף ראיה; ווען ס'איז נישטא — גייט מען לויט חשבון. (ב) אויך ווען מ'גייט לויט חשבון, מיינט עס **נישט** אז דער חשבון אליין איז קובע — **די אידן אין ארץ ישראל** גייען לויט'ן חשבון, און **זיי זענען מקדש יעדע חודש**. אן א בית דין (אדער זייער עקוויוואלענט) איז דער חשבון אליין נישט גענוג.

הלכה א' — קידוש החודש און עיבור השנה נאר דורך סנהדרין שבארץ ישראל

דער רמב"ם'ס ווערטער: כל שאמרנו מקביעת ראש חודש על הראייה ומעיבור השנה מפני הזמן או מפני הצורך — אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל, או בית דין הסמוכים בארץ ישראל שנטלו מהסנהדרין רשות. שכך נאמר למשה ולאהרן: החודש הזה לכם ראש חדשים. מפי השמועה למדו איש מאיש ממשה רבינו שכך הוא פירוש הדבר: עדות זו תהא מסורה לכם ולכל העומדים במקומם.

פשט: קידוש החודש אויף ראיה, און עיבור השנה (סיי וועגן תקופה, סיי וועגן צורך), קען נאר געטון ווערן דורך (א) די סנהדרין (בית דין הגדול פון 71) אין ארץ ישראל, אדער (ב) א בית דין מיט סמיכה אין ארץ ישראל וואס האט באקומען רשות פון דער סנהדרין. דער מקור איז דער פסוק "החודש הזה לכם" — "לכם" מיינט מסור בידכם, און מפי השמועה לערנט מען אז "לכם" מיינט אויך "לכל העומדים במקומם."

חידושים:

1. **"במקומם" מיינט נישט ארץ ישראל ממש:** משה און אהרן זענען אליין נישט געווען אין ארץ ישראל — אלזא "במקומם" מיינט נישט א פיזישן ארט, נאר **ממלא מקומם אלס מנהיגים פון כלל ישראל**, ד.ה. ווער ס'איז יורש זייער אויטאריטעט.

2. **משה ואהרן = סנהדרין, נישט סתם בית דין:** דער רמב"ם'ס גרויסער חידוש איז אז "לכם" רעדט נישט צו סתם א בית דין, נאר צו **משה ואהרן אלס דער העכסטער אויטאריטעט** — משה מיט זיין סנהדרין, און אהרן אלס צווייטער אין ראנג. דעריבער, ווער ס'נעמט איבער דעם ראלע מוז זיין **סנהדרין** (אדער בית דין מיט רשות פון סנהדרין), נישט סתם א בית דין מיט סמיכה. אין פרק א' האט דער רמב"ם שוין געזאגט "עדות זו מסורה לכם", אבער **דא שטייט דער חידוש אז עס מיינט ספעציפיש בית דין הגדול / סנהדרין**.

3. **דער אונטערשייד צווישן פרק א' און פרק ה':** אין פרק א' האט דער רמב"ם נאר ארויסגעלערנט אז קידוש החודש דארף זיין אין ארץ ישראל (פון **"כי מציון תצא תורה"**), און אז אן אדם גדול אין חוץ לארץ קען ממשיך זיין מיט רשות פון בית דין הגדול. אבער דער חידוש אז עס דארף זיין ספעציפיש **בית דין הגדול** (סנהדרין) פאר קידוש על פי ראיה — דאס קומט ערשט דא אין פרק ה'.

4. **סמכות, נישט מצוה אויף סנהדרין:** דער דין פון סנהדרין איז נישט א מצוה אז דווקא סנהדרין מוז עס טון, נאר אן ענין פון **סמכות/אויטאריטי** — זיי בלייבן דער גרעסטער כח, און דעריבער העלפט רשות פון זיי. ווייל אויב עס וואלט געווען ממש א מצוה אויף סנהדרין, פארוואס זאל רשות העלפן? דער דין פון סנהדרין איז נאר **פאר קידוש על פי ראיה** — פאר קידוש **על פי חשבון** דארף מען נאך אלץ א בית דין, אבער נישט דעם לעוועל פון סנהדרין.

5. **סמיכה vs. רשות פון בית דין הגדול:** סמיכה און רשות פון בית דין הגדול זענען **נישט די זעלבע זאך**. סמיכה מיינט אז ער איז מוסמך בכלליות אלס א גוטער דיין. רשות מיינט אז ער איז שטעלט פאר דעם בית דין הגדול אויף א ספעציפישע זאך. מ'קען האבן סמיכה אן א סנהדרין — עס איז נישט תלוי זה בזה.

6. **דער רמב"ן'ס השגה:** דער רמב"ן (אין השגות אויף ספר המצות) איז **מחלוק** אויף דעם רמב"ם'ס חידוש. ער פרעגט: **וואו האט דער רמב"ם דאס גענומען?** די גמרא זאגט **"עדתה זו מסירה לכם"**, אבער זאגט נישט אז עס דארף זיין ספעציפיש סנהדרין. די גמרא איז משמע אז עס איז תלוי אין **סמיכה**, נישט אין בית דין הגדול. דער רמב"ן ברענגט ראיות פון פארשידענע פלעצער וואו א סתם בית דין (מיט סמיכה) האט מקדש געווען. דער רמב"ם זאגט אז עס איז **הלכה למשה מסיני**; דער רמב"ן באמערקט אז אזא הלכה למשה מסיני שטייט נישט אין גמרא (אבער דאס איז אן אלטע מחלוקת רמב"ם/רמב"ן וועגן אלע הלכות דאורייתא).

הלכה ב' — בזמן שאין סנהדרין: קידוש על פי חשבון

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל... אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שמחשבין בו היום. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא... שבזמן שיש סנהדרין קובעין על הראיה, ובזמן שאין שם סנהדרין קובעין על חשבון

זה... ואין חוששין לראיה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה הוא יום הראיה, או קודם לו ביום או אחריו ביום."

פשט: ווען עס עקזיסטירט נישט קיין סנהדרין אין ארץ ישראל, קען מען נישט מקדש זיין על פי ראיה. מ'גייט לויט חשבון.ביידע זייטן — (1) אז בזמן סנהדרין מקדש מען על פי ראיה, (2) אז בזמן שאין סנהדרין קובעין על פי חשבון — זענען הלכה למשה מסיני. מ'קוקט מער נישט אויף ראיה; אסאך מאל שטימט דער חשבון מיט'ן טאג פון ראיה, אבער אמאל איז עס א טאג פריער אדער א טאג שפעטער.

חידושים:

1. **דער חשבון איז א נייע זאך:** דער חשבון איז נישט א פארזעצונג פון דער אלטער הלכה — עס איז **א נייע זאך**. מיט דעם חשבון פלעגט מען קיינמאל נישט מאכן קידוש החודש. דער חשבון האט **איבערגענומען** די אלטע הלכה פון קביעה און עיבור.

2. **ביידע אופנים זענען הלכה למשה מסיני:** עס איז נישט אזוי אז די הלכה מסיני זאגט נאר "סנהדרין", און ווען נישטא טרעפט מען אן עצה — נאר דער אייבערשטער האט משה רבינו געזאגט ביידע אופנים.

3. **דער חשבון נאך דער ראיה — א זעלטענע זאך:** דאס וואס דער חשבון זאל זיין **נאך** דער ראיה (אז מ'האט שוין געזען די לבנה אבער ראש חודש איז ערשט מארגן) איז א **זעלטענע זאך** (**"פלא הוא"**), און דאס קומט פאר נאר **"בארצות שהן למערב ארץ ישראל"**. אין ארץ ישראל אליין קומט דער חשבון נישט שפעטער ווי די ראיה.

4. **וואס מיינט "חשבון":** דער חשבון מיינט **כללים** — די רולס וואס באשטימען ווען ראש חודש און ווען עיבור שנה. עס איז **נישט** דער אסטראנאמישער חשבון וואס זאגט אונז ווען די לבנה וועט זיין זיכטבאר.

דריי שיטות וועגן דעם חשבון

שיטה 1: רב סעדיה גאון

רב סעדיה גאון האט געהאלטן אז **אפילו בזמן שקידשו על פי ראיה, איז מען אמת'דיג אלעמאל געגאנגען לויט דעם חשבון** וואס מיר טוען היינט. די ראיה איז געווען א פארמאלע/אפיציעלע זאך, אבער דער חשבון האט אלעמאל רעגירט.

היסטארישער קאנטעקסט: רב סעדיה גאון האט דאס געטענה'ט אין זיין באקאנטע מחלוקת מיט'ן ראש בית דין פון ארץ ישראל (בן מאיר) וועגן וועלכער טאג ראש השנה. ער האט דאס אויך געזאגט **לתשובת המינים** (קראים) וואס האבן געפרעגט: ווי האבן די רבנים גענומען א נייע מאדנע חשבון אנשטאט ראיה?

דער רמב"ם איז **מורא'דיג בייז** אויף דעם — ער זאגט אז רב סעדיה גאון אליינס האט נישט געגלייבט אין דעם וואס ער זאגט, ער האט עס נאר געזאגט לתשובת המינים, ווייל עס קען נישט זיין.

שיטה 2: דער רמב"ם

דער רמב"ם האלט אז עס זענען דא **צוויי סארטן חשבון** (ווי אויבן דערקלערט), און דער חשבון פון היינט איז **הלכה למשה מסיני מדאורייתא**, נישט קיין תקנת חכמים, נישט קיין נייע זאך. דער בית דין האט א דאורייתא'דיגע רשות עס צו טון. **אבער** — כל זמן ס'איז געווען א סנהדרין האט מען **נישט** גענוצט דעם חשבון. פראקטיש איז אונזער חשבון נאר נוגע פון דער צייט וואס ס'איז נישט דא קיין סנהדרין. טעאָרעטיש אבער, האט משה רבינו אויך געלערנט דעם חשבון, ווייל ס'איז דאך „הלכה למשה מסיני."

דער רמב"ן'ס קשיא אויף דעם רמב"ם: דער רמב"ן האט זיך געוואונדערט (אין השגות אויף ספר המצות, באריכות): ווי שטייט אין דער רמב"ם אז עס איז דא א **חשבון הלכה למשה מסיני**? וואו האט דער רמב"ם גענומען אז דער גאנצער חשבון (מיט אלע כללים) איז הלכה למשה מסיני? דער רמב"ן האט אמת פארשטאנען פון דער רמב"ם אז **די גאנצע חשבון** איז הלכה למשה מסיני — נישט נאר דער פרינציפ אז מ'קען חשבון נוצן, נאר די ספעציפישע כללים.

שיטה 3: דער רמב"ן

דער **רמב"ן** האלט אז די הלכה למשה מסיני איז אז א **בית דין סמוכין** (נישט דווקא סנהדרין, אבער מיט סמיכה) מוז מאכן קידוש החודש. **נישט דא קיין אנדערע וועג** — נישט ווי דער רמב"ם וואס זאגט ס'איז דא א הלכה למשה מסיני אז מ'קען גיין לויטן חשבון, און כל שכן נישט ווי רב סעדיה גאון אז מ'האט אלעמאל געגאנגען מיט חשבון.

קשיא: אויב אזוי, וויאזוי מאכן מיר היינט קידוש החודש אן א בית דין סמוכין? **תירוץ: הלל** (בנו של רבי יהודה נשיאה — א שפעטערדיגער, נישט רבי יהודה הנשיא בעל המשנה) האט געזען אז די סמיכה ווערט בטל, און האט **„עמד וקידש את כל החדשים משם ועד סוף כל הדורות"** — ער האט מקדש געווען אלע חדשים מראש לויט זיין חשבון. אונזער חשבון איז דעריבער א **גילוי מילתא** וואס דער בית דין טויזנט יאר צוריק האט מקדש געווען. דאס אנטהאלט א **חידוש להלכה**: מ'קען מקדש זיין דעם חודש מראש פאר אסאך יארן.

ווי האט ער געמעגט מקדש זיין חדשים ווען ס'איז נאך נישט דא די לבנה? ווייל מ'האט שוין געלערנט אז אפילו **במזידין** קען דער בית דין טון וואס זיי ווילן — סאו קענען זיי עס אויך טון פאר דער צוקונפט.

הערות אויף דער שיטת הרמב"ן:

- דער **רמב"ם זאגט בפירוש נישט** ווי דער רמב"ן.

- אפילו הלל איז געווען א בית דין סמוכין דעמאלטס, איז דאך **היינט נישט דא קיין סנהדרין** — מיר גייען נאך א סנהדרין/בית דין סמוכין וואס איז **אמאל** געווען. דאס אליין איז א חידוש.

- **צד מעלה:** ס'שטימט בעסער מיט דער מציאות — אין משניות און גמרא ראש השנה זעט מען **קיין מאל נישט** דעם נושא פון חשבון, נאר אלעס דרייט זיך ארום ראיה. לויט דעם רמב"ם דארף מען זאגן אז דער חשבון איז געווען באהאלטנערהייט, הלכה למשה מסיני וואס מ'האט נישט פובליציזירט — וואס איז שווערער.

- **צד חולשה:** ס'זאגט א גרויסער חידוש להלכה אז מ'קען מקדש זיין חדשים מראש פאר אסאך יארן, וואס איז בדוחק.

[דיגרעסיע: ערנייאונג פון סנהדרין:] ערנייאונג פון סנהדרין איז כמעט אזוי שווער ווי ביאת המשיח — אז אידן זאלן זיך פארטראגן און אויפנעמען איינע אויף אנדערע. מ'האט שוין אמאל געטרייט (דער מהר"ל מפראג מיט'ן מהריב"ל) און ס'איז נישט געלונגען — שנאת חנם. אבער ס'איז נישט אזוי רחוק — מיר גייען דאך היינט מיט'ן שולחן ערוך פון יענע צייטן.

הלכה ה' — ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה? מסוף חכמי תלמוד, בעת שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין קבוע. אבל בימי חכמי משנה וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אביי ורבא על קביעת ארץ ישראל היו סומכין."

פשט: נישט ביים חורבן בית המקדש, נאר יארן שפעטער, ווען די אידן זענען פארדריקט געווארן פון ארץ ישראל און ס'איז נישט געבליבן קיין בית דין קבוע, האט מען אנגעהויבן מיט חשבון. ביז צייטן פון אביי ורבא האט מען זיך נאך געשטיצט אויף קביעת ארץ ישראל.

חידושים:

1. **טויש פון „סנהדרין" צו „בית דין קבוע":** דער רמב"ם נוצט דא „בית דין קבוע" אנשטאט „סנהדרין." אפשר א בית דין קבוע האט נאך ממשיך געווען מיט עפעס א דין סנהדרין, כאטש ס'איז שוין נישט געווען אין לשכת הגזית. דער מסקנא איז אז „בית דין קבוע" מיינט דא כמעט דאס זעלבע ווי סנהדרין.

2. **אביי ורבא אין בבל:** אביי ורבא האבן געוואוינט אין בבל, אבער דער רמב"ם זאגט אז ביז זייער צייט האט מען זיך נאך געשטיצט אויף קביעת ארץ ישראל. דאס מיינט אז **די חכמים אין ארץ ישראל** האבן עס געטון, נישט אביי ורבא אליין. ס'איז געווען מעשיות אין גמרא פון אמוראים וואס האבן מקדש געווען דעם חודש על פי ראיה אין בבל, מיט רשות פון ארץ ישראל.

3. **דער רמב"ם זאגט נישט עקזאקט ווען ס'האט זיך אויפגעהערט:** ער זאגט „עד ימי אביי ורבא" — ער ווייסט ווען מ'האט נאך זיכער מקדש געווען על פי ראיה, אבער ער האט נישט קיין פרעציזע צייט ווען ס'האט זיך אויפגעהערט. „סוף חכמי תלמוד" איז אינטערעסאנט ווייל אביי ורבא זענען נישט ממש סוף חכמי תלמוד — ס'איז נאך געווען עטליכע דורות נאך זיי.

4. **ר' חיים קניבסקי'ס חשבון:** דער רמב"ן ברענגט בשם **רב האי גאון** אז הלל איז געווען די לעצטע תקופה פון סנהדרין/בית דין סמוכין. **ר' חיים קניבסקי** לייגט צו אז הלל (בנו של רבי יהודה נשיאה — א שפעטערדיגער אייניקל) האט געדארפט אויסקומען אין די טעג פון **רב פפא**, וואס איז געווען **נאך** אביי ורבא. דאס שטימט מיט'ן רמב"ם'ס צייטליניע.

5. **קיין זכר פון חשבון אין גמרא: אין גמרא איז נישט דא קיין איין זכר** פון אונזער חשבון אדער פון די כללים פון אונזער לוח וואס דער רמב"ם גייט אויסלייגן אין די קומענדיגע פרקים. נישט נאר ס'שטייט נישט אז מ'האט געהאט דעם חשבון — ס'שטייט **בכלל נישט** דערפון. דאס איז א גרויסער חידוש פון דעם רמב"ם אז ס'איז הלכה למשה מסיני, ווייל ס'איז נישט דא קיין גמרא מקור דערפאר.

6. **צוזאמענפאסונג פון די צוויי הויפט שיטות אין ראשונים:** (א) דער **רמב"ם** — דער חשבון איז **הלכה למשה מסיני**; (ב) **אנדערע** (רמב"ן, רב האי גאון) — ס'איז א **תקנה פון הלל** וואס האט מקדש געווען אלע חדשים מראש.

הלכה ו' — יום טוב שני בזמן הסנהדרין

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כשבית דין הגדול קיים והיו קובעין על הראיה, היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי תשרי עושין ימים טובים יום אחד בלבד" (אחוץ ראש השנה). **"ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהן היו עושין שני ימים מספק... ואפילו שבועות, וזה כדי שלא לחלק במועדות, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש."**

פשט: בזמן הסנהדרין, ווען מ'האט מקדש געווען החודש על פי ראיה, האבן בני ארץ ישראל און אלע פלעצער וואו שלוחי תשרי האבן געקענט אנקומען (אינערהאלב 10 טעג) געמאכט איין טאג יום טוב. ווייטערע פלעצער וואו שלוחי תשרי האבן נישט אנגעקומען, האבן געמאכט צוויי טעג יום טוב מספק — אפילו פסח און שבועות, כדי שלא לחלק במועדות.

חידושים:

1. **דער עיקר ספק און "כדי שלא לחלק":** דער עיקר ספק איז ווען די שלוחים קומען נישט אן. אבער אפילו ביי ניסן, ווען די שלוחים זענען שוין אנגעקומען און מ'ווייסט זיכער וועלכער טאג ס'איז, האט מען אויך געמאכט צוויי טעג — **כדי שלא לחלק במועדות**. דאס הייסט, מ'האט געמאכט א כלל: א פלאץ וואו שלוחי תשרי קומען בכלל נישט אן, מאכט מען אלעמאל צוויי טעג אויף אלע ימים טובים.

2. **א כלל, נישט יעדע יאר פריש:** מ'דארף נישט יעדע יאר פרישע אינפארמאציע צי דער שליח איז אנגעקומען — ס'איז א **כלל** באזירט אויף דעם פלאץ'ס סטאטוס (צי שלוחי תשרי קענען בכלל אנקומען אדער נישט).

הלכה ז' — יום טוב שני בזמן הזה (על פי חשבון)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "בזמן הזה שאין שם סנהדרין ובית דין של ארץ ישראל קובעין על חשבון זה, היה מן הדין שיהיו כל המקומות עושין יום טוב אחד בלבד... שהכל על חשבון אחד סומכין וקובעין. אבל תקנת חכמים היא שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם."

פשט: בזמן הזה, ווען מ'איז מקדש על פי חשבון, וואלט מן הדין יעדער פלאץ געדארפט מאכן נאר איין טאג יום טוב, ווייל ס'איז נישטא קיין ספק — יעדער ווייסט דעם חשבון. אבער די חכמים האבן מתקן געווען אז מ'זאל אנהאלטן דעם מנהג אבותיהם.

חידושים:

1. **דער סטאטוס פון יום טוב שני ווערט טראנספארמירט:** פריער איז עס געווען א **ספיקא דאורייתא** (מ'האט נישט געוואוסט וועלכער טאג ס'איז). יעצט, אז ס'איז נישטא קיין ספק, ווערט עס א **תקנת חכמים** צו האלטן דעם אלטן מנהג. דער רמב"ם רופט עס ביידע — א "מנהג" און א "תקנה". ביז יעצט איז עס געווען א מנהג באזירט אויף ספק; יעצט ווערט עס א תקנה צו האלטן דעם מנהג.

2. **וועלכע חכמים האבן דאס מתקן געווען?** לכאורה בזמן אביי ורבא, ווייל דעמאלטס האט זיך ערשט אויפגעהערט די סנהדרין. דאס איז א **זייער שפעטע תקנה**.

3. **נאר אין פלעצער מיט אן אלטע מנהג:** די תקנה גילט נאר אין פלעצער וואו ס'איז שוין געווען א מנהג אבותיהם — דאס הייסט, נאר אין מקומות הרחוקים וואו מ'האט שוין פריער געמאכט צוויי טעג.

4. **דער טעם פון "שלחו מתם" (גמרא ביצה):** אין גמרא ביצה שטייט **"שלחו מתם: הזהרו במנהג אבותיכם"** — דער בית דין אין ארץ ישראל האט געשיקט א מעסעדזש צו חוץ לארץ אז מ'זאל ווייטער האלטן דעם מנהג. דער טעם: **"זימנא חדא גזרו מלכות הרשעה גזירה ועתיד הדבר לקלקולו"** — אמאל וועט א רשע'דיגע מלכות מאכן א גזירה, און עס וועט ווערן א קלקול.

5. **רש"י'ס פירוש:** די גזירה וועט זיין אז מ'וועט נישט לערנען תורה, מ'וועט פארגעסן דעם **סוד העיבור** (דער חשבון), און ממילא וועלן מענטשן מאכן נאר איין טאג און ווערן צעמישט.

6. **דער ר"ן'ס קשיא:** אויב דער פראבלעם איז אז א מלכות וועט מאכן א גזירה קעגן תורה-לערנען, דארף דאך דאס זעלבע פראבלעם זיין אויך אין ארץ ישראל — פארוואס מאכט מען דארט נישט אויך צוויי טעג?

7. **אינטערעסאנטע לשון אין גמרא:** די גמרא זאגט **"השתא דידעינן בקביעא דירחא"** — נישט אז מ'איז קובע על פי חשבון, נאר אז "מיר ווייסן דעם קביעות פון חודש." דאס איז נישט קלאר וואס דאס טייטשט פרעציז.

8. **א סוד אין יום טוב שני:** רבי יעקב עמדין, חתם סופר, און אנדערע האבן אלע געזאגט אז **ס'מוז זיין א סוד** אין דער נושא פון יום טוב שני, ווייל דער טעם וואס שטייט אין גמרא "מאכט נישט גענוג סענס" — ס'איז נישט מספיק צו פארענטפערן אלע קשיות. דער ווילנא גאון'ס כלל: תקנות חכמים האבן אסאך מאל סודות חוץ פון דעם טעם וואס זיי זאגן בפירוש.

9. **[דיגרעסיע: טעם הכמוס:]** דער צאנזער רב שרייבט אז ס'איז דא א **"טעם הכמוס"** (א באהאלטענער טעם). אבער דער דרך פון חכמים איז אלעמאל געווען צו געבן א טעם וואס מאכט סענס — **"ובדרכי נועם"** — אפילו אויב ס'איז נישט דער גאנצער טעם. צו זאגן "איך בין דער בעל הבית און איך זאג פלאץ" — **דאס איז נישט דער דרך פון תורה.**

10. **חתם סופר'ס קשיא:** פארוואס רופט מען עס נאר א "מנהג אבותיהם"? לכאורה, ווען ס'איז געווען אן עכטע ספק, האט מען בהלכה געדארפט מאכן צוויי טעג אלס **ספיקא דאורייתא** — דאס איז מער ווי א בלויזע מנהג! **תירוץ:** לויט דעם רמב"ם'ס שיטה אז **ספיקא דאורייתא לחומרא איז נאר מדרבנן**, קען מען פארשטיין פארוואס מ'רופט עס א "מנהג."

11. **דער יחס פון ארץ ישראל'דיגע חכמים צו חוץ לארץ'דיגע:** אין דער גמרא (ר' יוחנן און אנדערע אין פסחים — "פני הבבלים") זעט מען אז די ארץ ישראל'דיגע רבנים האבן קיינמאל נישט געהאלטן פון די חוץ לארץ'דיגע רבנים. זיי האבן אנגעקוקט חוץ לארץ ווי א "שוואכערע פלאץ"

— "אונז ווייסן ווען ראש חודש, ענק ווייסט נעבעך נישט." און אפילו ווען חוץ לארץ האט שוין געוואוסט דעם חשבון, האט מען מורא געהאט: "מארגן וועט ענק פארגעסן."

12. **דער פשט אין "שלחו מתם" — גיי מיט דיין מנהג:** ווען א פשוט'ער איד פרעגט א שאלה, זאגט דער רב: "גיי ווייטער מיט דיין מנהג." ווייל א פשוט'ער איד ווייסט נישט דעם חילוק צווישן א מנהג און לומדות, און אויב מ'זאל אוועקנעמען דעם מנהג, וועט ער גארנישט בלייבן. דאס הייסט, די חכמים האבן געזאגט: מ'זאל מחזק זיין אפילו דעם צוגעלייגטן טאג, ווייל אנדערש איז די גאנצע יום טוב אין סכנה.

13. **דער משל צו נר יום כיפור:** אזוי ווי ווען א איד פרעגט דעם רב צי ער דארף צינדן צוויי אדער דריי לעכט פאר יארצייט/יום כיפור, נעמט דער רב עס זייער ערנסט — ווייל אויב ער וועט עס נישט טון, וועט ער גארנישט בלייבן. אזוי אויך מיט יום טוב שני — ס'איז א שמירה אויף דער גאנצער יום טוב.

הלכה ח' — יום טוב שני איז "מדברי סופרים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "נמצא, יום טוב שני שאנו עושין בגלות בזמן הזה — הוא מדברי סופרים שתקנו דבר זה."

פשט: דאס וואס מ'מאכט היינט אין גלות צוויי ימים טובים איז א תקנת חכמים (מדברי סופרים), נישט בלויז א מנהג.

חידושים:

1. **דער חילוק צווישן "מנהג" און "תקנת חכמים":** דער רמב"ם וויל מדגיש זיין אז בזמן הזה איז יום טוב שני נישט בלויז א מנהג, נאר א פולע תקנה מדרבנן. מ'וואלט געקענט מיינען אז ס'איז נאר "אנהאלטן אן עקזיסטירנדע מנהג" (ווייל ער האט געזאגט "החזיקו במנהג אבותיכם"), אבער דער רמב"ם שטעלט אוועק אז ס'איז א תקנה גמורה. דאס איז וויכטיג ווייל א תקנת חכמים איז הארבער ווי א בלויזער מנהג.

2. **נפקא מינה — מכת מרדות:** אויף א תקנת חכמים באקומט מען מכת מרדות (אדער נידוי), ווי דער רמב"ם זאגט אין הלכות יום טוב. אויף א בלויזן מנהג איז מסתמא נישטא קיין מכת מרדות. דער רמב"ם זאגט בפירוש אז מ'גיט נידוי אויף יום טוב שני, ווי עס שטייט אין גמרא "מנדין על כבוד חכמים" — נישט "על כבוד המנהג", נאר ווייל חכמים האבן עס געהייסן.

3. **דער ריטב"א שטימט צו:** ער זאגט אז וועגן דעם באקומט מען א שטראף (שמתא), ווייל ס'איז נישט קיין מנהג מעצמנו, נאר א מנהג פון חכמים — א תקנת חכמים.

4. **דער גרויסער חידוש פון דער רמב"ם אין הלכות יום טוב — "ביצה שנולדה":** דער רמב"ם האט מחדש געווען (מיט דעם לשון "יראה לי") אז בזמן הזה, וואס ביידע טעג זענען נישט קיין אמת'ער ספק נאר א תקנה מדרבנן, קען מען נישט נוצן די קולות פון ספק. דאס הייסט, "ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני" — וואס איז באזירט אויף דעם אז איין טאג איז חול — גייט נישט, ווייל בזמן הזה ווייסט מען אז ביידע טעג זענען תקנה, נישט ספק. **אלע אנדערע מפרשים האבן חולק געווען** — זיי קוקן עס אן אז היות די גאנצע תקנה איז געווען מספק, האט עס נאך אלץ א דין ספק. אבער דער רמב"ם האלט אז ס'איז דווקא מער חמור ווייל ס'איז אויס ספק — מ'קען עס נישט וועגן ספק.

5. **"ספיקא דיומא" — דער לשון vs. דער אמת:** דער רמב"ם אין הלכות יום טוב רופט עס נאך אלץ "מספיקא דיומא", אבער ער מיינט נאר אז דער אריגינעלער מנהג איז געווען מספיקא דיומא, און דער נאמען איז געבליבן. דער אמת איז אבער אז בזמן הזה איז דער ערשטער טאג א דאורייתא און דער צווייטער טאג איז א תקנת חכמים.

6. **נפקא מינה לענין ברכה:** אפשר וועגן דעם — ווייל ס'איז א תקנת חכמים און נישט בלויז א מנהג — מאכט מען א ברכה אויף יום טוב שני. (אויף א בלויזן מנהג וואלט מען אפשר נישט געמאכט א ברכה.)

7. **"בנות ישראל החמירו על עצמן" — א פאראלעל:** ס'זענען דא זאכן וואס בנות ישראל האבן מחמיר געווען אויף זיך אליין, אבער חכמים האבן עס אנגענומען, און דעמאלטס ווערט עס שוין א תקנה. אבער אויף אזעלכע זאכן באקומט מען מסתמא נישט מכת מרדות, ווייל ס'שטייט נישט "שלחו מתם" — מ'דארף אויסקלערן דעם גדר.

הלכה ט' — ראש השנה צוויי טעג בזמן הראיה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "יום טוב של ראש השנה — בזמן שהיו קובעין על הראיה, היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעים יום שקבעו בו בית דין את החודש, שאין השלוחים יוצאין ביום טוב. לא עוד אלא אפילו בירושלים עצמה שהוא מקום בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים, מפני שאם לא באו עדים כל יום שלשים, נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קודש, ולמחר קודש."

פשט: ראש השנה איז אנדערש פון אנדערע ימים טובים. ווייל ראש השנה איז ראש חודש (דער ערשטער טאג פון חודש תשרי), און שלוחים גייען נישט ארויס אום יום טוב, האט רוב ארץ ישראל (נישט נאר ווייטע פלעצער) געמאכט צוויי טעג מספק. אפילו אין ירושלים גופא, ווען עדים זענען נישט געקומען דעם דרייסיגסטן טאג, האט מען געמאכט ביידע טעג קודש.

חידושים:

1. **ראש השנה איז נאך פאר "ספיקא דיומא":** ראש השנה איז אנדערש — ס'איז נישט קיין דין ספיקא דיומא ווי אנדערע ימים טובים. נאך פאר דער גאנצער תקנה פון ספיקא דיומא, איז ראש השנה שוין געווען צוויי טעג. **אין דעם איז אויך זיכער דא א סוד.**

2. **דער מעכאניזם פון דעם דרייסיגסטן טאג:** אמאל זעט מען די לבנה נאך פאר ס'ווערט טאג, אדער מ'זעט כוכבים — דעמאלטס האט מען געמאכט יענעם טאג יום טוב. אבער ווען דער חודש קומט אריין טיף אין טאג, האט מען שוין פון אנפאנג טאג געדארפט פראווען ראש חודש, ווייל בית דין האט שוין קובע געווען לויט זייערע חשבונות אז היינט קענען קומען עדים. דער דרייסיגסטער טאג איז אלעמאל געווען קודש — חוץ אויב עדים זענען געקומען יענעם טאג, איז נאר יענער טאג געווען יום טוב.

3. **"בכסה ליום חגנו" — דער נאמען פון ראש השנה אנטהאלט שוין דעם ספק:** דער פסוק רעדט פון דעם טאג וואו די לבנה איז **מתכסה** (פארבארגן), און דאס איז ממש דער טאג פון ראש השנה. ביי אנדערע ימים טובים איז דער ספק שוין צוויי וואכן צוריק אדורכגעגאנגען, אבער ראש השנה **פאלט אויס** אויף'ן טאג פון ספק אליין. דער ספק פון ראש חודש איז א **מציאות'דיגער ספק**, נישט בלויז א הלכישער ספק — עס זענען דא צוויי טעג וואו מען זעט נישט די לבנה, און דער בית דין'ס תפקיד איז געווען **להכריע דעם ספק.**

4. **[דיגרעסיע: פארגלייך צו בין השמשות:]** עס ווערט פארגליכן צו בין השמשות — וואס איז אויך נישט נאר א ספק אין הלכה נאר א **ספק אין מציאות.** די חכמים קענען מכריע זיין ווען הלכתית הייבט זיך אן די נאכט, אבער דער מציאות'דיגער ספק בלייבט.

5. **"הא למדת שאפילו יום טוב של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים":** דער רמב"ם'ס מסקנא: אפילו ראש השנה בזמן הזה איז מדברי סופרים. לויט דעם רמב"ם'ס אייגענעם חידוש דארפן אלע ימים טובים זיין **קדושה אחת.**

6. **שופר בלאזן דעם צווייטן טאג:** ווען מען האט געמאכט צוויי טעג ראש השנה בזמן הבית, האט מען נישט נאר אפגעהיט מלאכה נאר אויך **געפראוועט דעם יום טוב מיט אלע פרטים** — שופר בלאזן א.א.וו. עס איז דא א **מבוכה** צו מען האט טאקע געבלאזן שופר דעם צווייטן טאג. דער חידוש איז אז דער צווייטער טאג איז געווען א **ספיקא דאורייתא** — מען קען נישט זאגן אז עס איז גרינגער.

הלכה י׳ — ראש השנה צוויי טעג בזמן הזה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "התקינו שיהיו עושין אפילו בני ארץ ישראל... שני ימים תמיד. בזמן הזה שקובעין על החשבון..."

פשט: מ'האט מתקן געווען אז אפילו בני ארץ ישראל זאלן אלעמאל מאכן צוויי טעג ראש השנה, אויך בזמן הזה ווען מ'איז קובע לויט חשבון (און מ'ווייסט גענוי ווען ראש השנה איז).

חידושים:

1. **פארקערטע ריכטונג:** מ'וואלט געקענט מיינען אז בזמן הזה, וואס ס'איז דא א חשבון, זאל מען זיין מער מיקל — מ'זאל מאכן נאר איין טאג איבעראל. אבער דער מעשה גייט פארקערט — מ'גייט

לחומרא: אלע פלעצער וואס האבן אמאל נישט געוואוסט, מאכן ווייטער צוויי טעג.

2. **קשיא — וואס איז שייך "מנהג אבותיהם בידיהם" ביי ראש השנה?** ביי ראש השנה איז עס נישט ממש א "מנהג" געווען — ס'איז געווען א ממש'ער ספק! די זעלבע קשיא איז דאך אויך ביי חוץ לארץ — דארט איז אויך געווען א ממש'ער ספק, און יעצט רופט מען עס א "מנהג". דער רשב"א ענטפערט אז ס'קען זיין די זעלבע סיבה — ווייל מ'קען פארגעסן דעם חשבון, איז מען זיך נישט סומך אויף דעם חשבון אליין.

הלכה יא׳ — "מנהג אבותיכם בידיכם" — דער כלל

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כל מקום שלא היו שליחי תשרי מגיעין אליו כשהיו שליחי יוצאים — עושין שני ימים, אפילו בזמן הזה, כמו שהיו עושים בזמן שבני ארץ ישראל קובעים על הראיה. ובני ארץ ישראל בזמן הזה עושין יום אחד כמנהגם, שמעולם לא עשו שני ימים טובים."

פשט: פלעצער וואו די שלוחי תשרי זענען נישט אנגעקומען, מאכן ווייטער צוויי טעג יום טוב אפילו בזמן הזה, ווי זייער אלטער מנהג. ארץ ישראל מאכט איין טאג, ווייל דארט איז קיינמאל נישט געווען קיין אנדערע מנהג.

הלכה יב׳ — "אין עשיית יום אחד תלוי בקריבות המקום"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אין עשיית יום אחד תלוי בקריבות המקום. כיצד? אם היה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות, שבודאי אפשר שיגיעו להם שלוחים... אין אומרים שאנשי מקום זה עושים יום טוב אחד. שמי יאמר לנו שהיו שלוחים יוצאים למקום זה? שלא היו השלוחים יוצאים למקום זה מפני שלא היו שם ישראל."

און ווייטער: "ואילו היה הדבר תלוי בקרבת המקום – וואלטן כל בני מצרים געדארפט מאכן איין טאג, ווייל שאי אפשר שלא יגיעו אליהם שלוחי תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון מהלך שמונה ימים או פחות, וכן רוב סוריא. ולמדת שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב."

פשט: דער רמב"ם חידוש'ט אז צו מען מאכט איין טאג אדער צוויי טעג יום טוב איז **נישט תלוי אין געאגראפישע נאנטקייט** צו ירושלים. אפילו א פלאץ וואס איז בלויז 5 טעג פון ירושלים — וואו שלוחים וואלטן **געקענט** אנקומען — מאכט צוויי טעג, אויב שלוחים זענען **בפועל** קיינמאל נישט אהינגעקומען. דער ריזן קען זיין ווייל עס האבן נישט געוואוינט דארט אידן, אדער ווייל עס איז געווען א חירום בדרך (רויבער, מלחמות), ווי צווישן יהודה און גולה אין ימי חכמי המשנה.

חידושים:

1. **פארוואס דארף מען דעם הסבר:** דער רמב"ם שרייבט דעם גאנצן שטיקל צו **פארענטפערן א מציאות** וואס שטימט נישט מיט'ן פשוט'ן כלל: עס זענען דא פלעצער וואס זענען **זייער נאנט** צו ארץ ישראל (ווי מצרים, סיריע, דמשק, ארם צובא — וואו דער רמב"ם אליין האט געוואוינט) וואו אידן האבן אלעמאל געמאכט **צוויי טעג** יום טוב, הגם שלוחים וואלטן לייכט געקענט אנקומען.

2. **דער חילוק: נישט "וואלט געקענט" נאר "איז בפועל געקומען":** דער רמב"ם'ס יסוד איז אז עס גייט נישט לויט פאטענציאל (צו שלוחים **קענען** אנקומען) נאר לויט **מציאות** (צו שלוחים **זענען** אנגעקומען). א פלאץ וואו שלוחים זענען אנגעקומען האט א **מנהג אבותיהם** פון איין טאג; א פלאץ וואו שלוחים זענען נישט אנגעקומען האט **נאכנישט קיין מנהג** פון איין טאג.

3. **"דרך אשקלון":** "דרך אשקלון" איז דער זעלבער וועג וואס הייסט אין פסוק "דרך ארץ פלשתים" — דער גראדער וועג לעבן דער ים, וואס אשקלון איז געווען די הויפטשטאט פון פלשתים אין יהושע'ס צייטן.

4. **גרויסע מחלוקת: וואס איז דער דיפאלט — איין טאג אדער צוויי טעג?** איינער האלט אז ווען אידן פון א ווייטע פלאץ (וואו זייער מנהג אבות איז געווען צוויי טעג) באזעצן זיך אין א **נייע שטאט**, ברענגען זיי מיט זיך דעם מנהג פון צוויי טעג. דער צווייטער האלט אז דער רמב"ם מיינט פשוט אז אין א פלאץ וואו שלוחים זענען קיינמאל נישט געקומען, איז **נישטא קיין מנהג פון איין טאג**, און דעריבער מאכט מען צוויי טעג — מ'גייט **לחומרא**, צוויי טעג איז דער "סעיפער סייד," און נאר אין פלעצער וואו מען **ווייסט** אז שלוחים זענען געקומען מאכט מען איין טאג. דאס שטימט מיט דער גאנצער הלכה וואו מען זעט אז מען גייט לחומרא — ווי ביי ראש השנה.

5. **[דיגרעסיע: דער חכם צבי'ס קשיא:]** דער באוואוסטער חכם צבי פרעגט: אויב מען קומט צו א פלאץ וואו שלוחים קומען אן, וואס גייט מיר אן וואו דו ביסט געווען נעכטן? היינט ווייסט ער דאך אז ס'איז יום טוב! דאס בלייבט אן אפענע שאלה.

6. **צוויי סיבות פארוואס שלוחים זענען נישט אנגעקומען:** (1) עס האבן נישט געוואוינט דארט אידן. (2) עס איז געווען א **חירום בדרך** — רויבער, מלחמות — ווי צווישן יהודה און גולה אין ימי חכמי המשנה (רוימישע מלחמות).

הלכה יב׳ (המשך) — דער רמב"ם'ס כלל — סיכום פון דער הלכה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כל מקום שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים — עושין שני ימים לעולם." און: **"כל מקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים או פחות — צריך לבדוק:"**

1. **"אם אותו המקום ארץ ישראל שהיה בו ישראל בשעת הראיה בכיבוש שני"** — כגון אושה, שפרעם, לוד, יבנה, נוב, טבריה — **יום אחד**, ווייל דארט זענען שלוחים אייביג אנגעקומען.

2. **"אותן מקומות שאין להם מסורה"** — כגון צור, דמשק, אשקלון — **אדער פלעצער מחוצה לארץ כגון מצרים, עמון, מואב — "אותן כמנהג אבותיהם: אם יום אחד יום אחד, ואם שני ימים שני ימים."**

3. **"מקום שאין להם מנהג"** — א נייע שטאט, אדער ישוב שנתחדש במדבר ארץ ישראל — **"עושין שני ימים כמנהג רוב העולם."**

חידושים:

1. **פארוואס "כיבוש שני" און נישט סתם ארץ ישראל?** ווייל אשקלון איז געווען מכובש עולי מצרים אבער נישט מכובש עולי בבל. דער רמב"ם רעכנט נאר כיבוש שני (עולי בבל) ווייל נאר דעמאלט האט מען מקדש געווען על פי ראיה. אשקלון, כאטש עס ליגט אינערהאלב די גבולות פון פרשת מסעי, האט א דין פון חוץ לארץ לענין דעם.

2. **דער מנהג איז דער עדות:** דער רמב"ם זאגט אז דער מנהג פון א שטאט איז מעיד צו שלוחים זענען אנגעקומען בזמן הראיה. אויב ס'איז דא א מנהג פון איין טאג — אפילו אין חוץ לארץ (סוריא, מצרים) — דארף מען נישט חושש זיין פאר צוויי טעג.

3. **"רוב העולם":** ביי א נייע שטאט אן א מנהג, גייט מען נאך רוב העולם — און רוב העולם מאכט צוויי טעג. דער רמב"ם באנוצט א "רוב" פרינציפ.

4. **"וכל יום טוב שני מדברי סופרים — אפילו יום טוב שני של ראש השנה":** אלע צווי טעג יום טוב — אפילו ראש השנה'ס צווייטער טאג וואס מ'האט געמאכט אפילו אין זמן הבית — איז מדברי סופרים.

5. **דער רמב"ם vs. דער מנהג העולם — א גרויסע נפקא מינה:** לויט דער רמב"ם קומט אויס א מערקווירדיגע מציאות: ס'איז דא פלעצער אין **חוץ לארץ** וואו מ'מאכט **איין טאג** (ווייל דער מנהג איז אז שלוחים זענען אנגעקומען), און פלעצער אין **ארץ ישראל** וואו מ'מאכט **צוויי טעג** (א נייע שטאט אן מנהג, כמנהג רוב העולם). **למעשה פירט זיך קיינער נישט אזוי!**

6. **דער ריטב"א'ס שיטה:** דער **ריטב"א** און אנדערע ראשונים זאגן אז דער מנהג איז אנדערש: **גאנץ ארץ ישראל — איין טאג, גאנץ חוץ לארץ — צוויי טעג.** דאס איז סיי א קולא (נייע שטעט אין א"י ווי תל אביב, בני ברק — מאכן איין טאג, נישט ווי דער רמב"ם וואלט געזאגט צוויי) און סיי א חומרא (פלעצער אין חו"ל נאנט צו א"י וואו שלוחים וואלטן אנגעקומען — מאכן צוויי טעג). **דער ריטב"א'ס סברא:** פארוואס זאל מען גיין נאך "רוב העולם"? זאל מען גיין נאך "רוב ארץ ישראל" — און רוב ארץ ישראל מאכט איין טאג!

7. **א דריטע שיטה:** דער חינוך און אנדערע ראשונים זענען נאך מער מיקל — אז אפילו אין חוץ לארץ איז דא פלעצער וואו מ'קען מאכן איין טאג, אויב ס'איז גענוג נאנט.

8. **דער חזון איש'ס דוחק:** דער חזון איש וויל דוחק זיין אז אפילו לויט דעם רמב"ם, אין ארץ ישראל גייט מען אויך לויט "רוב ארץ ישראל" — אבער דער רמב"ם זאגט דאס נישט בפירוש. דער רמב"ם רעדט פון ספק, נישט פון רוב.

9. **די שאלה פון אילת:** אילת איז זיכער נישט כיבוש עולי מצרים, אבער ס'איז א כיבוש פון די אידן היינט. די הלכה איז "תלוי ווי ציוניש מ'איז": אויב מ'אנערקענט די כיבוש הציונים, האלט מען אז ס'האט א דין ארץ ישראל (לויט דער ריטב"א — איין טאג יום טוב). אויב מ'גייט שטרענג מיט דעם רמב"ם'ס הלכה אז יעדער ספק'דיגער פלאץ אן א מנהג דארף צוויי טעג — קומט אויס ווי חוץ לארץ. דער רמב"ם'ס לשון "נתחדש במדבר ארץ ישראל" מאכט א חילוק צווישן פלעצער וואו ס'איז שוין געווען א ישוב און א מדבר. **למעשה — מנהג איז קובע:** ווייל די גאנצע יום טוב שני איז א מנהג, אויב די אידן וואס וואוינען אין א פלאץ פירן זיך צו מאכן איין טאג, איז זייער שווער צו גיין קעגן זייער מנהג.

10. **[דיגרעסיע: צור:]** צור (Tyre) איז אין היינטיגן לבנון, נאנט צו דער גרענעץ מיט ארץ ישראל. ס'איז געווען א זייער אידישע שטאט — אין הלכות שקלים שטייט "כסף צורי" (געלט פון צור).

הלכה יג' — דער חשבון פון היינט און די סמכות פון בני ארץ ישראל

דער רמב"ם'ס ווערטער: "זה שאנו מחשבים בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרים ראש חודש יום פלוני ויום טוב יום פלוני — לא בחשבון שלנו אנו קובעים ולא עליו אנו סומכים, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ... אלא חשבון בני ארץ ישראל הוא שאנו סומכים עליו... ומה שאנו מחשבים — לגלות הדבר בלבד... ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חודש או יום טוב, לא מן החשבון שאנו מחשבים."

פשט: אויב יעדער איד אין זיין שטאט רעכנט אויס דעם לוח און ווייסט ווען ראש חודש איז — מיינט ער נישט אז *ער* קובע ראש חודש. דער חשבון וואס מיר מאכן אין חוץ לארץ איז בלויז "לגלות הדבר" — צו אנטדעקן וואס בני ארץ ישראל האבן שוין באשטימט. מיר טוען "על דעתם ועל כוונתם" — אונזער חשבון איז נישט קובע, נאר מגלה.

חידושים:

1. **דער לומדות'דיגער חידוש:** מ'וואלט געמיינט אז נאכדעם וואס דער רמב"ם האט באוויזן אז אין זמן הזה גייט מען על פי חשבון, איז דער חשבון גופא וואס קובע ראש חודש — און יעדער איד וואס רעכנט אויס איז א שותף אין קביעת החודש. דער רמב"ם שלאגט דאס אפ: דער חשבון אליין האט נישט מבטל געווען די הלכה אז קידוש החודש מוז קומען פון ארץ ישראל — **"כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים."** אונזער חשבון איז בלויז א כלי צו וויסן וואס בני ארץ ישראל טוען.

2. **וויאזוי ווייסן מיר וואס בני ארץ ישראל מאכן?** מיר רופן זיי נישט אן, מיר פרעגן זיי נישט. **תירוץ:** מיר ווייסן פונקטליך וויאזוי זיי גייען מאכן, ווייל זיי גייען נאך דער זעלבער הלכה למשה מסיני — דער חשבון איז פעסטגעשטעלט, ס'איז נישטא קיין צוויי וועגן. ממילא, דורך דעם וואס מיר רעכענען דעם זעלבן חשבון, ווייסן מיר אין הונדערט פראצענט וואס זיי מאכן.

3. **צוויי דינים אין קידוש החודש — סמכות vs. תורה פון ארץ ישראל:** ווען ס'איז געווען סנהדרין, האבן זיי געהאט סמכות (בעלות, ממשלה). אבער אויסער דעם ענין פון סמכות איז דא א באזונדערער לימוד פון "כי מציון תצא תורה" — וואס מיינט נישט ממשלה אדער בעלות, נאר אז תורה גופא קומט פון ארץ ישראל. אין זמן הזה, אן סנהדרין, בלייבט דער צווייטער דין בתוקף — ס'מוז זיין א בית דין שבארץ ישראל.

4. **דער רמב"ם'ס שיטה אז מ'דארף נישט סמוכים אויף קידוש החודש:** דער רמב"ם האלט אז מ'דארף נישט סמיכה פאר קידוש החודש, אבער מ'דארף יא האבן חכמים אין ארץ ישראל. אויב ס'וואלט נישט געווען קיין איין איד אין ארץ ישראל, וואלט געווארן "אויס ראש חודש" — מ'וואלט נישט געקענט מקדש זיין חדשים. דער מפרש אויפ'ן רמב"ם ברענגט פון ספר המצוות אז מיר האבן א הבטחה פון הקב"ה — **"כי לא תשכח"** — אז ס'וועט קיינמאל נישט זיין אזא קלון אויף עם ישראל אז ס'זאל נישט זיין חכמים אין ארץ ישראל.

5. **ווער איז דער "בית דין שבארץ ישראל" היינט?** דאס איז א "פאניקייט" פון דער שיטת הרמב"ם — ער מאכט זיך כאילו ס'איז דא א בית דין אין ארץ ישראל, אפילו ווען מ'ווייסט נישט ווער זיי זענען. ס'איז דא וואס זאגן אז צען אידן אין ארץ ישראל, ווער זיי זענען, זיי זענען דער בית דין. דער רמב"ם האט נישט געזאגט אז מ'דארף דעם גרעסטן חכם — דאס וואס מ'דארף א גרויסן חכם איז געווען נאר לגבי ראיה (עדות אויף דעם לבנה), נישט לגבי דעם חשבון גופא. רעכענען קען יעדער איד.

6. **דער רמב"ם vs. די גאונים אין בבל:** דער רמב"ם האט געוואוסט אז אסאך צייטן האבן די גרויסע חכמים (גאונים) געוואוינט אין בבל מיט סמכות. פונדעסטוועגן, לגבי קידוש החודש, העלפט נישט — ס'מוז זיין אין ארץ ישראל. א קלענערער חכם אין ארץ ישראל איז מער רעלעוואנט ווי דער גרעסטער גאון אין בבל.

7. **מחלוקת רמב"ם–רמב"ן:** דער רמב"ן פארשטייט נישט וואס העלפן צען פשוט'ע אידן אין ארץ ישראל — א בית דין דארף דאך סמיכה! ממילא זאגט דער רמב"ן אן אנדערע פשט: דער פארצייטישער בית דין (הלל) האט מקדש געווען אלע חדשים פאראויס, און וואס מיר טוען איז רעטראאקטיוו אויף זייער חשבון. לויט דעם רמב"ן, "לגלות הדבר" מיינט צו אנטדעקן ווען הלל האט מקדש געווען אונזער חודש — נישט וואס די היינטיגע בני ארץ ישראל מאכן.

סיום פרק ה'

פרק ה' איז א "זייער שיינע קלארע פרק." פון יעצט אן גייט מען לערנען וויאזוי די חשבונות ארבעטן אין פרק ו' און ווייטער.

הלכות קידוש החודש פרק ה' — בית דין וחשבון: שני חלקים בקידוש החודש

הקדמה: צוויי חלקים אין קידוש החודש

Speaker 1: א גוטן, טייערע אידן. א גוטן. יא. מיר גייען לערנען הלכות קידוש החודש פרק ה', די פיפטע פרק פון הלכות קידוש החודש. און אין די פרק גייען מיר דיסקאווערן זייער א וויכטיגע זאך, אז ס'איז דא צוויי חלקים פון די ענין פון קידוש החודש. דאס הייסט, ס'איז נישט ממש אזוי ווי איך זאג, אבער שוין. ס'איז דא צוויי חלקים פון די ענין פון קידוש החודש.

איינס איז די **ראיה**, וואס מיר האבן געלערנט בעצם ביז יעצט, אלע הלכות וויאזוי די בית דין איז... וואס הייסט עס? מקדש די חודש לויט די עדים וואס האבן געזען.

די צווייטע זאך איז די **חשבון**. יעצט, ס'איז אמת אז די חשבון דארף אויך די בית דין וויסן כדי צו וויסן אויב ס'גייט קומען עדים, ווען צו עקספעקטן, ווען צו זיצן אוןווארטן, און אויך צו וויסן צו מכחיש זיין די עדים אויב זיי זאגן זאכן וואס קען נישט זיין.

אבער חוץ פון דעם איז דא נאך א סארט חשבון, וואס דער חשבון זאגט אונז נישט אויב מ'גייט זען. ס'איז דא דער חשבון וואס זאגט אונז בכלל ווען איז ראש חודש. און ווער ס'קוקט אין די היינטיגע לוח וועט זען אז ס'שטייט נישט גארנישט וועגן די לבנה, דאס הייסט, ס'איז נישט געבויט אויף ווען מ'האט געזען די לבנה, ס'איז נישט אפילו געבויט אויף ווען מ'קען זען די לבנה, מיר וועלן עס זען באלד. ס'איז געבויט אויף א חשבון.

סיי די לוח פון קידוש החודש, סיי די לוח פון עיבור השנה, איז דא א געוויסע פיקסד חשבון, ס'איז סטאביל, ס'איז יעדע מאל די זעלבע, ס'חזר'ט זיך איבער מיט א סייקל, און דורכדעם ווייסט מען ווען איז ראש חודש און ווען איז די יאר. סיי לגבי קידוש החודש קוקט מען נישט אויף די לבנה, סיי לגבי עיבור השנה קוקט מען נישט אויף די אלע זאכן וואס מיר האבן געלערנט אין די פריערדיגע פרק אז מ'דארף קוקן, נאר מ'גייט מיט א גלייכע חשבון, יעדע מאל לויט א חשבון.

דאס איז איין זאך וואס יעדער איינער ווייסט, קען זען אז די היינטיגע לוח איז אנדערש ווי וואס מיר האבן געלערנט ביז יעצט. די צווייטע זאך איז אנדערש...

דיסקוסיע: אונטערשייד צווישן תקופה און תבואות לגבי עיבור השנה

Speaker 2:ווארט א מינוט, די חשבון וואס דו האסט געזאגט וועגן עיבור, דו מיינסט נאר לגבי די תבואות. לגבי די תקופה האט עס יא געסאלווד, רייט?

Speaker 1: ס'איז געבויט אויף דעם, אבער ס'איז נישט געסאלווד. ס'ארבעט מיט די תקופה. ס'וואלט געדארפט זיין, ס'איז טאקע נאך א שאלה, אבער ס'איז נישט ווייל... ס'איז נישט יעדע יאר קוקט מען צו די תקופה קומט אויס.

Speaker 2: רייט, רייט, אמת. אבער איך זאג, אויטאמאטיקלי ארבעט עס אויך אויף די תקופה. מה שאין כן אויף די תבואה האט זיך זיין אייגענע סייקל, זיין אייגענע...

Speaker 1: יא, מ'קוקט נישט. דעריבער אז מ'קוקט נישט.

דער אונטערשייד צווישן די צוויי סארטן חשבון

אויך די חודש איז געסאלווד לגבי געוויסע זאכן. און די חודש איז זייער א גרויסע טשעינדזש, ווייל די ענין פון עדים איז דאך אז אונז ווייסן אז ווען די לבנה דארף ווערן נתחדש, ווערט עס נתחדש. די שאלה איז צו אונז איז אויף דער וועלט זעען עס.

די לוח טוט עפעס אזוי ווי בעיסיקלי אז איך קוק אין ספעיס, אין ספעיס איז יעצט דא א נייע לבנה. ס'איז א מין... איך בין נישט זיכער אז ס'איז אזא חילוק, אפשר מען דארף טראכטן. ווייל ער וועט זען אויף די לוח.ביידע פון די זאכן זענען קאנעקטעד צו די זעלבע ריעליטי.

אין ענין קעיס, וואס הייסט? אויב די לוח זאגט אז ס'איז דא א נייע לבנה, איז דא א נייע לבנה. און אונז אויפן זען עס נישט איז וועגן וואלקענעס. איך מיין נישט וואלקענעס, ס'איז נישט אמת. וואס איז נאך צו קליין עס צו זען? לאו דוקא אויך נכון.

אין אנדערע ווערטער, מ'מאכט געוויסע עווערידזשעס. ווען אונז רופן אויס למשל די מולד, איז לאו דוקא אז מ'וואלט עס אפילו געקענט טעארעטיש זען. און די זעלבע זאך ווען אונז מאכן נישט חודש, איז נישט נאר וועגן וואלקענעס. ס'קען אמאל זיין אז מ'קען עס בכלל נישט זען, אפילו ווען ס'זאל נישט זיין קיין שום וואלקענעס.

וואס טייטש? דער רמב"ם גייט זאגן אז די לבנה ארבעט נישט עקזעקטלי מיט די חשבון. ניין, די חשבון איז וואס אונז מאכן אויף דעם, ווייל דו געדענקסט דאך אז מ'דארף מאכן בערך יעדע צווייטע חודש מלא און חסר. די לבנה פאלגט דאך נישט די סדר. דאס הייסט, ס'איז בערך א האלב, אבער ס'פארט נישט דווקא אויף די חשבון. ס'איז דא אנדערע חילוקים פארוואס די לבנה איז נישט יעדע חודש די זעלבע.

סאו ניין, די לבנה פארט נישט אויף א פונקטליכע סדר. דאס הייסט, ס'פארט אויף א פונקטליכע סדר, אבער נישט פונקטליך מיט טעג פון די וואכן, מיט דרייסיג טעג.

אונזער לוח האט אויך קאמפראמייזעס אזוי ווי. יא, יא. ס'איז אויך בערך... ס'קומט אויס בערך אז ס'פארט נישט ארויס פון א געוויסע לימיט, אבער ס'איז נישט אז אלעמאל ווען ס'שטייט אין לוח אז ראש חודש האט מען שוין געקענט זען די לבנה, סאמטיימס האט מען נישט געקענט זען. מ'וועט זען וועגן דעם אין די נעקסטע פרקים.

די צווייטע זאך וואס איז אנדערש: צוויי טעג יום טוב

סאו, דאס איז איין זאך וואס איז היינט אנדערש. די צווייטע זאך וואס איז היינט אנדערש איז... אז יעדער איינער וואס וואוינט אין חוץ לארץ, ווייסט אז ער מאכט צוויי טעג יום טוב. און די גרונד האבן מיר דאך געלערנט אז פארוואס מאכט מען קידוש החודש? "תקראו אתם במועדם", צו זאגן ווען דער יום טוב איז. און ס'ווערט פארשידענע חקירות ווי פונקטליך דארף מען מאכן צוויי טעג יום טוב, פארוואס, וויאזוי ס'ארבעט דאס.

סאו, דאס איז נאך א זאך וואס איז אנדערש היינט און אמאל. די צוויי זאכן זענען קאנעקטעד איינס מיט'ן צווייטן, פארשטייט זיך. מ'דארף זען פונקטליך וויאזוי. ווייל לכאורה, אויב מאכט מען א חשבון, ווייסט מען דאך שוין יא ווען יום טוב איז. דארף מען וויסן פארוואס מ'מאכט בכלל צוויי טעג יום טוב. דאס זענען צוויי זאכן וואס דער רמב"ם איז מסביר אין דעם פרק.

פאראויסקוק: די צוויי גרויסע חידושים פון דעם רמב"ם

יעצט, כדי דער רמב"ם זאל עס מסביר זיין, קומט ער אויף מיט צוויי גרויסע באמבע חידושים וואס קיין איין אנדערע צדיק האט נישט געוואוסט פון זיי, אדער לויט די רמב"ן און אנדערע וואס דינגען זיך אויף דעם רמב"ם האבן נישט געוואוסט פון די וועג וואס דער רמב"ם לייגט עס אראפ. אבער אונז גייען מיר לערנען לויט די וועג וואס דער רמב"ם לייגט עס אראפ.

דער ערשטער גרויסער חידוש איז, דער רמב"ם זאגט אז ס'איז דא א הלכה למשה מסיני, דאס שטייט אין די ערשטע צוויי סעיפים, אז בשעת וואס ס'איז דא א סנהדרין אין ארץ ישראל זאל מען קוקן אויף די לבנה און אויף די שנה, אבער בשעת וואס ס'איז נישט זאל מען קוקן אויף די חשבון. אזוי זאגט דער רמב"ם.

דער צווייטער גרויסער חידוש זאגט דער רמב"ם סוף פרק, אז דאס פון קוקן אויף די חשבון מיינט נאך אלץ נישט אז אונזער חשבון איז קובע די לבנה בכלל. ס'מיינט אז די אידן אין ארץ ישראל, וואס זיי זענען סאמהאו די בית דין, זיי גייען טאקע לויט'ן חשבון, און זיי זענען מקדש יעדע חודש. וועגן דעם האבן מיר אונזער חדשים.

ס'איז דא צוויי גרויסע חידושים פון דעם רמב"ם, וואס נישט יעדער איינער איז מסכים.

די צווייטע חידוש ברענגט ארויס אז ס'איז אייביג די בית דין, נאר די בית דין אליין האט זיך געדרוקט פון קובע זיין לויט ראיה צו קובע זיין לויט חשבון. דאס הייסט, בעצם פון קובע זיין אויף ביידע בעיסיקלי. מ'קען זאגן פון קובע זיין אויף חשבון פלוס ראיה צו קובע זיין נאר אויף חשבון. אבער ס'איז ווייטער די בית דין וואס דארף זיין דיווארט פון קידוש.

דיסקוסיע: אונטערשייד צווישן די צוויי סארטן חשבון

Speaker 2: ווייל דו זאגסט חשבון פלוס ראיה, די חשבון וואס מ'פלעגט רעכענען בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה, איז נישט די זעלבע חשבון וואס אונז רעכענען. אונזער חשבון איז נאך א קאמפראמייז, בעיסד על גבי גס. און אונזער ווארט חשבון.

Speaker 1: יא. ס'מוז נאך אלץ אנקומען. דאס הייסט, דאס וואס מיר האבן געלערנט אז די בית דין דארפן זיין בקיאים באצטגנינות כדי צו וויסן ווען די לבנה קומט, דאס מיינט די אמת'דיגע פונקטליכע חשבון. נישט אויף די איינע חשבון זענען אונז מקדש די חודש.

אונז זענען מקדש די חודש, דאס הייסט, היינט ווערט היינט בית דין אין ארץ ישראל, וואס איז נישט קיין עשה נדמה, איז מקדש די חודש לויט א בערך'דיגע חשבון וואס קומט אויס אז ס'זאל מער ווייניגער שטימען, אבער נישט לויט די חשבון וואס זאגט אונז ווען די לבנה גייט אמת'דיג זיין.

דעמאלטס איז עס געווען אזוי ווי זיי האבן אויסגערעכנט די יעצטיגע תקופות, שטערנס, און זיי האבן געוואוסט בערך ווען די לבנה גייט עקטשועלי ארויסקומען. און היינט איז עס די חשבון פון וואס איז די בעסטע, די נאנטסטע צו די מציאות, מיט די בעסטע קאמפראמייז אז ס'זאל נישט געשען קיין... די ענין פון איבערבלייבן טעג און כדומה. זייער גוט.

הלכה א': קידוש החודש און עיבור השנה נאר דורך סנהדרין

זאגט דער רמב"ם, **כל שאמרנו מקביעת ראש חודש על הראייה**, איז קובע ראש חודש לויט עדים וואס האבן געזען. און די צווייטע זאך וואס מ'האט געלערנט אין די פאריגע פרק, **אז עיבור השנה מפני הזמן או מפני הצורך**, אז מ'איז מעבר די שנה בעיסד אויף די צוויי זאכן: זמן, ס'טייטש אז ס'זאל אויסקומען אין די תקופה אז די ראש חודש האביב זאל אויסקומען אין די תקופה פון ניסן, אדער מפני הצורך, וועגן די אלע זאכן וואס ער האט אויסגערעכנט, די תבואות און אזוי ווייטער, זאגט דער רמב"ם, **אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל**. דאס טוט נאר די סנהדרין אין ארץ ישראל.

וואס איז סנהדרין? א בית דין פון ע"א. נישט נאר א בית דין פון ע"א, אבער די בית דין פון ע"א. די בית דין, יא, ס'איז דא די בית דין שבארץ ישראל, בית דין הגדול.

אדער, **או בית דין הסמוכים בארץ ישראל**, אדער די נעקסטע לעוועל איז ווען ס'איז שוין נישט זיי אליין א סנהדרין, אבער א בית דין וואס האט סמיכה אין ארץ ישראל, וואס האט רשות פון די סנהדרין, **שנטלו מהסנהדרין רשות**. ס'טייטש אז די סנהדרין עקזיסט נאך. די סנהדרין קען געבן רשות פאר אן אנדערע בית דין צו טון ראיה און עיבור השנה, איך מיין, קביעות ראש חודש און עיבור השנה.

דער מקור: "החודש הזה לכם"

וויאזוי ווייסט מען די צוויי זאכן? זאגט דער רמב"ם, פון וואו ווייסט מען דאס? **שכך נאמר למשה ולאהרן**, דער אייבערשטער רעדט צו משה און אהרן, און ער זאגט זיי, **"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים"**, אזוויי דער רמב"ם האט דאס שוין געזאגט גלייך ביי אנפאנג הלכות ראש חודש. און דא רעדט ער צו זיי, און ער זאגט "לכם", ס'איז מסור בידכם.

און ווער איז ממלא מקום פון משה און אהרן? ווער נעמט עס איבער ווען משה און אהרן איז שוין נישטא? זאגט דער רמב"ם, **מפי השמועה למדו איש מאיש ממשה רבינו**, מ'האט מקבל געווען א הלכה למשה מסיני פון משה רבינו, **שכך הוא פירוש הדבר: עדות זו תהא מסורה לכם**. די ענין פון "החודש הזה לכם", וואס איז די חידוש? עדות. ס'האנדלט זיך פון עדות.

עדות החודש. דו מקבל זיין עדות? אקעי. **עדות זו תהא מסורה לכם ולכל העומדים במקומם**, און ווער ס'נעמט איבער משה רבינו במקומם.

אינטערעסאנט, במקומם מיינט אין ארץ ישראל, און גאר משה און אהרן זענען נישט געווען אין ארץ ישראל. ער מיינט צו זאגן אלס די מנהיגים פון כלל ישראל. פשוט במקומם מיינט אין די פלאץ, ממלא מקום. ממלא מקומם.

ווער איז ממלא מקום פון משה רבינו?

און ווער איז געווען ממלא המקום פון משה רבינו? משה רבינו האט געהאט מיט זיך, כאילו א סנהדרין, א בית דין, און אהרן איז געווען דער צווייטער אין ראנג. סאו ווען ער רעדט צו משה ואהרן, רעדט ער טעקניקלי צו די סנהדרין, צו די מנהיגים, אדער אפשר וועט מען זאגן צו די העכסטע אויטאריטעט ביי אידן.

ער רעדט צו משה ואהרן, רעדט ער צו די העכסטע אויטאריטעט, און נאכדעם זאגט ער, און whoever איז נאכדעם די אויטאריטעט, וואס דאס איז אייביג די סנהדרין. משה רבינו האט געמינט א סנהדרין, האסטו געזען אין פרשת הלכות סנהדרין, און ער האט פון דעם טאג געהאט איינס און זיבעציג זקנים, און פון דעם טאג זענען די נעמען ארויסגענומען.

חידוש: קידוש החודש דארף ספעציפיש סנהדרין

און דא שטייט א חידוש וואס ס'שטייט נישט פריער. ס'הייסט, אין פרק א' האט שוין דער רמב"ם געזאגט אז עדות זו מסורה לכם, אבער וואס ער זאגט דא איז נאך א זאך, אז ס'מיינט מסורה לבית דין הגדול. דער רמב"ם האט געהאלטן אז קידוש החודש איז נישט גענוג, דאס הייסט, כדי מקדש זיין על פי ראיה איז נישט גענוג א בית דין. זיי האבן געלערנט פריער אלע מיני הלכות אז ס'איז א בית דין, ס'איז א סמיכה, ס'איז א רשות פון ארץ ישראל, אלע מיני זאכן, איז נאך אלץ נישט גענוג. דאס הייסט, ס'איז גענוג אויף צו מאכן קידוש החודש באופן כללי, אבער כדי צו מאכן מותר הוא, דארף עס זיין סנהדרין. דאס איז דער רמב"ם'ס חידוש.

און דער רמב"ם זאגט אז דאס ליגט אויכעט אין דעם לימוד פון "לכם", ווייל משה ואהרן איז נישט סתם געווען א בית דין פון צוויי וואוילע אידן, זיי זענען געווען די סנהדרין, און זיי, אדער ווער ס'איז יורש משה בתור ראש בית דין, נישט סתם בתור בית דין.

דער רמב"ם האט נישט סתם פארשטאנען אז "החודש הזה לכם ראש חדשים" רעדט נישט נאר פון איין יאר, אדער נאר פון די יארן ווי לאנג די צוויי מענטשן לעבן. ס'איז דאך א ציווי לדורות, א מצוה. מוז זיין אז whoever קען זיין במקומם פון משה ואהרן. ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל אין פרק א' האט עס נישט אויסגעקוקט אזוי.

דער רמב"ם'ס שיטה וועגן קידוש החודש: סנהדרין, סמיכה, און חשבון

הלכה ב' (המשך) — קידוש החודש על פי ראיה דארף סנהדרין

דער רמב"ם האט געהאלטן אז קידוש החודש איז נישט גענוג, דאס הייסט, כדי מקדש זיין על פי ראיה איז נישט גענוג א בית דין. זיי האבן געלערנט פריער אלע מיני הלכות, אז ס'איז א בית דין, אז ס'איז א סמיכה, אז ס'איז א רשות פון ארץ ישראל, אלע מיני זאכן, איז נאך אלץ נישט גענוג. דאס הייסט, ס'איז גענוג אויף צו מאכן קידוש החודש באופן כללי, אבער כדי צו מאכן מיט ראיה דארף עס זיין סנהדרין. דאס איז דער רמב"ם'ס חידוש.

און דער רמב"ם זאגט אז דאס ליגט אויכעט אין די לימוד פון **"לכם"**, ווען משה און אהרן איז נישט סתם געווען א בית דין פון צוויי וואוילע אידן, זיי זענען געווען די סנהדרין, און זיי, אדער ווען ס'איז יורש משה בתור ראש בית דין, נישט סתם בתור בית דין.

דער רמב"ם האט משמעות'דיג פארשטאנען אז **"החודש הזה לכם ראש חדשים"**, מ'רעדט נישט נאר פון איין יאר, אדער נאר פון די יארן ווי לאנג די צוויי מענטשן לעבן. ס'איז דאך א ציווי לדורות, א מצוה. מוז זיין אז הויעווער קען זיין במקומו פון משה ואהרן.

דער חילוק צווישן פרק א' און פרק ה'

ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל אין פרק א' וואלט עס נישט אויסגעקומען אזוי, און אין פרק א' וואלט דער רמב"ם ארויסגעלערנט דאס אז ס'דארף זיין אין ארץ ישראל האט ער ארויסגעלערנט **"כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"**. און לפעמים האט ער געזאגט אז אויב איינער איז אין חוץ לארץ און ער איז די גרעסטער, קען ער אויך ממשיך זיין. ער איז מסכים דא, אבער דאס איז נישט די נושא דא.

אונז רעדן נישט יעצט פון די שאלה פון ארץ ישראל אין חוץ לארץ, ס'איז יעצט פון די שאלה צו דו ביסט דער בעסטער. גדול אדער סתם א בית דין. ס'איז דא א זאך וואס הייסט בית דין הגדול. דארטן האט מען משמע געווען אז אויב ס'איז דא אן אדם גדול אין חוץ לארץ, ער איז די גרעסטע, און ער האט באקומען רשות פון די בית דין הגדול. אה, די ווארט איז, הייסט עס ווי דער בית דין הגדול טוט עס מיט רשות, הייסט עס ווי עכט טוט עס דער בית דין הגדול אין ירושלים. הוי ווי קאל איר, כדי צו מקדש זיין פי ראיה, מוז זיין א בית דין הגדול. דאס איז נישט געשטאנען בכלל אין פרק א', ס'שטייט די ערשטע מאל דא.

דער ענין פון סמכות

ס'איז אויך אינטערעסאנט, ס'זעט אויס אז ס'איז נישט פשט א דין אז דער סנהדרין מוז עס טון, נאר ס'זעט אויס אז ס'איז אן ענין פון סמכות, ס'איז אן ענין פון אויטאריטי, אז זיי בלייבן די גרעסטע כח, ממילא מיט רשות וועט עס העלפן, ווייל אויב ס'איז געווען ממש א מצוה אויף משה ואהרן, אדער סנהדרין, פארוואס זאל ער העלפן רשות?

ס'קען זיין, אבער די זאך וואס מ'דארף דא רשות פאר איז נאר צו מקדש זיין על פי ראיה, ווייל למעשה שפעטער איז דער בית דין יא ווייטער מקדש, אבער נאר על פי חשבון, נישט על פי ראיה. סאו וואס דו זאגסט סמכות איז נאר כדי צו קענען טון לויט וואס מ'זעט. לויט'ן חשבון דארף מען נאך אלץ א בית דין, אבער נישט דער לעוועל בית דין וואס הייסט סנהדרין. דאס איז דער שיטת הרמב"ם.

דו ביסט גערעכט, וואס דו האסט באמערקט אז דער רמב"ם האט עס אראפגעלייגט אין א וועג וואס נישט קיין סתירה.

דער רמב"ן'ס השגה אויף דעם רמב"ם

אבער דו ביסט גערעכט, און דער רמב"ן האט באמערקט אז דאס איז אויך, מ'זאגט דא צוויי חידושים פון דעם רמב"ם, און מ'זאגט דא א דריטע חידוש, דער רמב"ם איז קאנעקטען מיט דעם וואס דער רמב"ם האלט אז קידוש החודש על פי יריעה פאדערט א סנהדרין, א בית דין הגדול, ער האט נישט קיין געהעריגע מקור פאר טאקע.

דאס הייסט, אויך אז עין א' דארף מען נישט... עין א', ס'דארף זיין סנהדרין. ער ווייסט נישט וועגן עין א', ס'דארף נישט קיין עין א', ס'דארף דריי פון די סנהדרין. דער רמב"ן איז מחולק אויף דעם אויך.

דער רמב"ן זאגט אז ער ווייסט נישט וואו דער רמב"ן האט געטראפן אז מ'דארף האבן א בית דין הגדול. דער רמב"ן זאגט אז ס'איז א הלכה למשה בנשיא, אבער א הלכה למשה בנשיא געווענליך שטייט נישט אין די גמרא, נישט סתם הלכה למשה בנשיא, וואס דער רמב"ן האט דירעקט מקלק געווען משה רבינו. אין די גמרא שטייט יא, **עדתה זו מסירה לכם**. אבער די גמרא זאגט נישט אז ס'איז א הלכה למשה בנשיא, און אז ס'איז דור לדור.

ס'איז נישט קיין פראבלעם. דאס איז אלטער רמב"ן וועגן אלע הלכות וואס זענען דאורייתא אז זיי זענען הלכה למשה בנשיא. דאס איז נישט ספעציעל דא.

לויט דער רמב"ן, וואס דער רמב"ן האט נישט קיין געהעריגע ראיה, איז פון דעם אז מ'דארף האבן א דיסנהדרין. דאס הייסט, אז מ'דארף סמוכים, אז אלע הלכות וואס מ'האט געזאגט ארץ ישראל אדער ראש ישראל, דאס איז דער רמב"ן מודה, דאס לערנט מען זיך טאקע פון אלע פלעצער. וואטעווער, ס'דאווערט מען וואס דער מקורש זאגט. אבער דאס וואס דער רמב"ן זאגט אז מ'דארף א בית דין, א גדול, און ס'טוישט זיך אן א בית דין, א גדול, קען מען נישט מקורש זיין על פי ראיה, דאס איז דער רמב"ן מחולק, און ער ברענגט אז מ'זעט לכאורה קלאר, אזוי ווי דו האסט געזאגט, מ'זעט פארשידענע פלעצער, ס'זעט נישט אויס אז דאס איז געווען דער בית דין א גדול, דאס איז געווען א בית דין. מיט סמיכה.

די גמרא איז משמע אז ס'איז תלוי אין סמיכה, נישט אז ס'איז תלוי אין בית דין הגדול.

דער רמב"ם'ס פארשטאנד פון סמיכה

אבער דאס איז נישט שיך רמב"ם. זעט אויס אז דער רמב"ם האט געהאלטן אז סמיכה איז פשט אז מען טוט עס ברשות במקום בשם דעם בית דין הגדול. הייסט עס ווי דער בית דין הגדול טוט עס? ס'איז נישט אמת.

ס'איז א שלמה'דיגע שאלה וואס סמיכה טייטשט. צו סמיכה איז פשט אז זיי זענען געגונג גוטע דיינים, אדער סמיכה מיינט אז מ'טוט עס במקומם. ס'איז דא אזא זאך סמיכה וואס מיינט נישט דאס. סמיכה מיינט נישט רשות. רשות פון די בית דין איז אן עקסטערע זאך. יעדער איז מודה, ס'איז נישט די זעלבע זאך.

ס'איז דא אזא זאך וואס הייסט סמיכה, וואס הייסט ער באקומט, ער איז מוסמך צו... סמיכה אויף כלליות, אז ער איז א גוטע דיין, אבער ער שטייט נישט רשות אויף דעם ספעציפיק. עקזעקטלי, ס'איז נישט די זעלבע זאך. איז מען אודה אז ס'קען זיין איינער וואס האט סמיכה בזמן וואס ס'איז נישט דא קיין סנהדרין, ס'איז נישט תלוי זה בזה.

הלכה ב' — בזמן שאין סנהדרין: קידוש על פי חשבון

ער זאגט דער רמב"ם, אזוי האט מען געלערנט, אבל... דאס האט מען אויך געלערנט ללכה בית, אז מ'גייט זאגן מפורש אין הלכה בית, אבל, יא?

יא. **אבל בזמן שאין שם סנהדרין מארץ ישראל**, ווען ס'עקזיסט נישט קיין סנהדרין אין ארץ ישראל, דעמאלטס קען מען דאך נישט טון אויך נישט בשמם, ווייל זיי זענען נישט דא ברשותם. און ס'העלפט נישט דאס וואס זיי האבן אמאל געגעבן רשות זעט אויס אויך נישט. איז **אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים**. קען מען נישט קובע זיין חדשים און מעברין זיין שנים בעיסד אויף ראיה אדער אויף גיין אפשאצן די מציאות, נאר ס'איז דא א נייע זאך, **בחשבון זה שבחשבון היום**.

די איינציגסטע וועג וויאזוי מען קען נאך טון וואס איז נישט געבליבן צו מאכן ראש חדשים און עיבור שנים איז דורך חשבון. נישט דאס איז געבליבן, ס'איז א נייע זאך, מיט די חשבון פלעגט מען קיינמאל נישט מאכן. דאס האט עס אזוי איבערגענומען די אלטע הלכה פון קבועה און עיבור. חשבון. **ודבר זה**, חשבון איז אזוי ווי די נייע סנהדרין.

דאס וואס יעדער איינער קען זען ווייל ס'איז חשבון, ווייל ס'איז זייער קלאר. ער איז נישט די נייע סנהדרין.

ניין, ער איז די וועג וויאזוי דער פעסדן מאכט היינט אין קידוש החודש.

יא, זאגט דער רמב"ם, **ודבר זה הלכה למשה מסיני ההוא**. זאגט ער נאכאמאל איבער די זאך הלכה. ער מאכט קלאר אז ביידע זייטן פון די הלכה מסיני, נישט אז די הלכה מסיני זאגט אז דא סנהדרין, ווען נישט, איז מסתלק געטערפעט מען אן עצה. ניין, דער אייבערשטער זאגט פאר משה רבינו אז וואס? **שבזמן שיש סנהדרין כובן על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום.** ס'איז דא אונז זאגט נאכאמאל, אן מחשבין בו היום איז עפעס א דגוש דא.

ואין חוששין לראיה, מ'קוקט מער נישט אויף ראיה, **אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה הוא יום הראיה**, אסאך מאל קומט אויס אז דער יום וואס קומט אויס לויט דעם חשבון איז טאקע דער טאג וואס ס'וואלט ווען איידעם געקענט זען די לבנה, **או קודם לו ביום או אחריו ביום**, מ'גייט נאר נאך דעם חשבון.

וזה, זאגט דער רמב"ם, **וזה שיהיה אחרי ראיה**, קען אמאל זיין אז ס'איז א טאג פון די ראיה, ס'קען זיין אז ס'איז א טאג פאר דעם. דאס הייסט, אונז ווייסן קלאר, מ'קען נישט היינט זען די לבנה. עניוועי, מאכט מען ראש חודש, ס'קען זיין א טאג נאכדעם, און אזוי ווייטער. **וזה שיהיה אחרי ראיה ביום**, דאס אז ס'זאל זיין נאך די ראיה איז מער א זעלטענע זאך, **פלא הוא**,

און דאס זעט מען אסאך מאל **בארצות שהן למערב ארץ ישראל**. דאס הייסט, ס'געשעט נאר אין די לענדער וואס זענען מערב ארץ ישראל.

דאס הייסט, לכאורה אין ארץ ישראל אליינס, מ'דארף זען די חשבון שפעטער. אבער ס'איז דא א גאנצע טאג וואס ס'וואלט שוין געווען נעכטן אין ראש חודש. איך האב שוין געזען נעכטן די לבנה. און המגן איז ערשט ראש חודש. ענדזעקטלי. און כדי דאס צו פארשטיין, מיין איך, דארף מען קוקן אין אנדערע פלאנטס.

דער רמב"ם האט נאכנישט אויסגערעכנט די חשבונות, סאו איך מיין אז אונז גייען ווארטן.

וואס די הלכה למשה מסיני האט אונז געגעבן

אבער דער רמב"ם זאגט אונז נישט אז די הלכה למשה מסיני האט אונז געגעבן די חשבון. די הלכה למשה מסיני האט אונז געגעבן אז במקום ראיה קען זיין חשבון, רייט? וואס די חשבון איז, קומט מיט אונז תגונים, אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט בדרך שרוים אונז תגונים. איך גיי דיר זאגן די דריטע מאל און די פערטע מאל. די חשבון איז א סאך מיין, נישט די חשבון, נאר אונז תגונים.

ניין, אנטשולדיגט. ס'איז א חשבון די כערף. אבער אסטראנאמיס, מאטעמאטישנס. ס'איז נישט די עסטאנעמער איז אויך נישט. נאכאמאל, ס'איז די בעל הלוח מאכן אונזער חשבון. דאס הייסט, ס'איז א חשבון וואס מ'קען מיט דעם גרינגער מאכן א לוח. ס'איז נישט קיין חשבון צו וויסן ווען די לבנה גייט קומען.

אזוי ווי דער רמב"ן זאגט, אמאל די לבנה קומט א טאג פאר, און א טאג נאך דעם. ס'איז אמת באופן די קרוני מוז נישט זיין.

דער רמב"ן'ס קשיא אויף דעם רמב"ם וועגן חשבון

דער רמב"ן האט זיך טאקע געווונדערט איינע פון די רמב"ן'ס קשיות און די השגות אויף ספר המצות, דארט איז דער רמב"ן באריכות וועגן דעם, אז ווי שטייט אין דער רמב"ם? ווי האט דער רמב"ן גענומען אז ס'איז דא א חשבון הלכים נושא וסיני? ס'איז קלאר אז דער רמב"ן האט אמת פארשטאנען פון דער רמב"ם. איך מיין אז די גאנצע חשבון איז הלכים נושא וסיני.

דאס הייסט, וויאזוי? ווען מאכט מען ראש חודש? לויט ווי ס'שטייט אין די חשבון די לוח. אזוי האט דער רמב"ם... ס'שטייט נישט קיין סייענס פאר דער רמב"ם די חשבון. ס'שטייט די חשבון, די חשבון שטייט ערגעץ, פון וואו האט עס דער רמב"ם גענומען, נישט די סייענס אויסגעטראכט. אבער ס'איז זיכער אז דער רמב"ם האט געהאלטן אז די חשבון איז הלכה למשה מסיני.

דריי שיטות וועגן דעם חשבון

נאר דא, מ'קען זאגן אזוי, איך מיין אויב איך בין גערעכט, איז דא דריי שיטות וועגן די חשבון. אין די אנדערע ווערטער, דער חשבון איז, לאמיר מאכן זייער קלאר, דער חשבון, ווען זיי זאגן יעצט, חשבון מיינט איז כללים. די כללים וואס זאגן ווען זאל זיין ראש חודש אדער ווען זאל זיין עיבור ראש השנה, נישט דער חשבון וואס זאגט אונז וואס גייט זיין.

לכאורה, דער רמב"ם האט פארשטייט, ס'איז דא דריי שיטות וועגן דעם.

שיטה 1: רב סעדיה גאון

ס'איז געווען שיטת רב סעדיה גאון, ס'איז ידוע ווער ס'ווייסט אזוי ווי די היסטוריה פאליטיק, ס'איז געווען א גאנצע מחלוקת רב סעדיה גאון מיט די ראש בית דין ארץ ישראל, וועלכע טאג זאל זיין ראש השנה. רב סעדיה גאון האט געטענה'ט אין יענע מחלוקת אז אמת'דיג האבן מיר אלעמאל געמאכט לויט דעם חשבון, אז אפילו בזמן שקידשו על פי ראיה, אבער נאך אלץ, סאמ-האו, געגאנגען מיט די חשבון וואס אונז טוען. דאס איז רב סעדיה גאון'ס שיטה.

דער רמב"ם איז מורא'דיג בייז אויף דעם. דער רמב"ם זאגט אז רב סעדיה גאון אליינס האט נישט געגלייבט אין דעם וואס ער זאגט, ער האט נאר געזאגט לתשובת המינים, ס'קען נישט זיין.

רב סעדיה האלט אזוי ווי אז מ'האט געטון חשבון, און נאכדעם איז געווען אן ענין, אן אפישעל זאך פון נעמען עדות.

יא, דער קידוש החודש האט געקענט גיין אנטקעגן דעם, איך ווייס נישט פונקטליך. ער האט געזאגט אז... פארשטייסט פארוואס? ווייל ס'איז דא א פראבלעם. היינט שטייען די רבנים שוין טויזנטער יארן, על כל פנים, ער מאכט א לוח לויט א לוח, לויט א חשבון. די לוח מיינט די זעלבע זאך, די לוח מיינט אזוי ווי א טשארק.

קומען די קראים, למשל, און זיי זאגן פאר די רב סעדיה גאון, רב סעדיה גאון, ווי האסטו גענומען די נייע מאדנע זאך? ראש חודש איז די ראנג טאג. די תורה שטייט **החודש הזה לכם**, די תורה שטייט חודש עבר וכו'. ווי האבן זיי דען גענומען דאס?

האט רב סעדיה גאון געטון וואס... דער גאונים פלעגט טון אין אזעלכע קעיסעס, און זאגן, עטץ זענט שקרנים, עטץ האט'ס פארגעסן, משה רבינו האט עס געזאגט אזוי צו טון. אה, עטץ שטייט אין די גמרא ראיה? ניין, ס'מיינט נישט, ס'איז אמת געווען על פי חשבון. דאס איז רב סעדיה גאון'ס פשט, דער רמב"ם איז דאך.

שיטה 2: דער רמב"ם

און צווייטער פשט איז דער רמב"ם'ס פשט, אז וואס? אז ס'איז דא, אמת'דיג דער רמב"ם האלט אז ס'איז דא צוויי סארטן חשבון,

קידוש החודש על פי חשבון: שיטות הראשונים ומתי התחיל החשבון

שיטת הרמב"ם: החשבון הוא הלכה למשה מסיני

סאו דאס וואס אונז טוען היינט על פי חשבון, איז זייער נאנט צו רב סעדיה גאון. ס'איז אויך הלכה למשה מסיני, דאס וואס אונז טוען אלעס על פי חשבון, איז זייער נאנט צו רב סעדיה גאון. ס'איז הונדערט פראצענט הלכה למשה מסיני, ס'איז נישט קיין נייע זאך, נישט קיין תקנת חכמים, ס'איז גארנישט, ס'איז מדאורייתא אז די בית דין זאל עס טון, רייט, אזוי ווי אונז טוען.

אבער ס'איז בכלל נישט פשט אז אלעמאל האט מען דאס געטון. ס'איז נישט, כל זמן וואס ס'איז געווען א סנהדרין האט מען נישט גענוצט בכלל אונזער חשבון. סאו פראקטיש איז אונזער חשבון נאר נוגע פון די צייט וואס ס'איז נישט דא קיין סנהדרין. אבער טעארעטיש, ווער ס'האט געלערנט הלכות קידוש החודש ווייסט אז משה רבינו האט אויך געלערנט די חשבון, ווייל ס'שטייט דאך "הלכה למשה מסיני". אזוי האט דער רמב"ם געלערנט.

איך זע אז די מפרשים זענען זיך עס פארקאכט, דער רמב"ם מיינט ממש אז די חשבון איז געווען... לכאורה יא, אזוי מיין איך. אבער אויב דאס איז די ווארט, איז פארוואס קומט נאך אריין די חשבון פון די צדיקים ווען ס'איז ווייטער? פארוואס נישט די חשבון איז די חשבון? ווייט, ווייט, ווייט, לאמיר ענדיגן נאר די דריטע שיטה.

שיטת הרמב"ן: הלל הזקן האט מקדש געווען אלע חדשים מראש

נאכדעם איז דא א דריטע שיטה. וואס איז די שיטה פון די רמב"ן? אויב איך געדענק איז עס די שיטה פון נאך... ער ברענגט אזא מקורות פון דעם, אויב איך געדענק, וואס איז א גאנץ אנדערע שיטה.

ער זאגט אז די לעצטע בית דין, דאס הייסט, ס'איז תלוי אין די גאנצע חקירה צו מ'דארף בכלל א בית דין, צו ס'איז א סנהדרין וכו'. און דער רמב"ן האט געלערנט, און אזוי ווי אנדערע, אז אוודאי, די הלכה למשה מסיני איז אז מ'דארף אז א בית דין זאל מאכן די חודשים, און די בית דין דארף האבן סמיכה. ס'דארף נישט קיין סנהדרין, אבער ס'דארף זיין א בית דין סמוכין זאל מאכן קידוש החודש. נישט דא קיין אנדערע וועג.

נישט אמת וואס דער רמב"ם זאגט אז ס'איז דא א הלכה למשה מסיני אז מ'קען גיין לויטן חשבון, כל שכן אז ס'איז נישט אמת וואס דער רב סעדיה גאון זאגט אז מ'האט אלעמאל געגאנגען מיט חשבון. ניין, די הלכה למשה מסיני זאגט אז מ'דארף מאכן קידוש החודש על פי ראיה.

איי, אויב אזוי, וויאזוי מאכן מיר קידוש החודש לא על פי ראיה, נאר על פי חשבון? האבן זיי געזאגט, איך מיין דער רמב"ן און אנדערע, אז א נייע זאך, אז הלל הזקן, הו עווער דארט וואס, האט געזען אז ס'ווערט בטל די סמיכה און מ'גייט נישט קענען מאכן קידוש החודש, "עמד וקידש את כל החדשים משם ועד סוף כל הדורות", לויט זיין חשבון.

דאס הייסט, דער חשבון וואס אונז מאכן איז אזויווי א גילוי מילתא וואס דער בית דין טויזנט יאר צוריק האט מקדש געווען דעם חודש. שטייט א נייע חידוש אויך אז מ'קען מקדש זיין דעם חודש מראש, פאר אסאך יארן מראש, אבער אזוי האבן געלערנט די אנדערע צדיקים. און ממילא, אזוי נעמט מען אויס געוועונליך ביי אונז אין חדר, פאר סאם ריזען, די שיטה, אז אונזער לוח איז בעצם דער חודש המקודש מהלל. ער האט געמאכט דעם לוח, און אנדערע זאגן ער האט אויך מקדש געווען אלע חדשים לויט די חשבון וואס ער האט געהאלטן אז ס'גייט זיין.

איי, וויאזוי האט ער געמעגט מקדש זיין די חדשים ווען ס'גייט נישט זיין די לבנה? זיי האבן דאך שוין געלערנט, אפילו במזידין, די בית דין קענען טון וואס זיי ווילן. סאו, נישט נאר זיי קענען מאכן... זיי האבן עס געקענט טון פאר די פיוטשער. יא. סאו, דאס איז א דריטע שיטה.

דיסקוסיע: דער רמב"ם'ס שיטה קעגן דעם רמב"ן

Speaker 2: שוין, דער רמב"ם זאגט שוין ענליך צו די שיטה?

Speaker 1: ניין, ניין. דער רמב"ם זאגט בפירוש נישט די שיטה. ניין, ניין. דער רמב"ם זאגט, זיי האבן געזאגט.

ס'איז זייער שווער די דריטע שיטה, ווייל אפילו ער איז א סנהדרין דעמאלטס, איז דאך נישט קיין סנהדרין היינט. סאו... די שיטה... אונז גייען מיר נאך א סנהדרין וואס איז אמאל געווען. דאס אליין איז א חידוש אז... יא. ס'איז נישט פשט אז ס'דארף זיין אן עקטשועל סנהדרין, נאר ס'איז גענוג אז מ'פאללאויט איין געוויסע סנהדרין. רייט?

Speaker 2: נישט סנהדרין, א בית דין סמוכין. מ'דארף נישט קיין סנהדרין.

Speaker 1: ניין, בית דין סמוכין. ווייל ס'איז נישט געווען קיין סנהדרין אין געוועגע צייטן ענימאל, אין צייטן פון הלל.

צדדים אין די מחלוקת

דאס שטייט אז אביסל מער האנעסט, ס'איז מער, ס'שטימט בעסער מיט די מציאות, אז מ'פלעגט אמאל בזמן המשנה נאך געגאנגען על פי ידיעה, און זיי האבן בכלל נישט געוואוסט פון די חשבון. לויט דער רמב"ם האט מען געדארפט וויסן אז ס'איז געווען א חשבון באהאלטנערהייט, מ'האט אויסגעלערנט, פארשטייט זיך לכלל הלכה משה מסיני, אבער מ'האט נישט געוואוסט, יענץ שטימט בעסער.

און צד שני, ס'איז א גרויסע, ס'זאגט א חידוש להלכה אז מ'קען טון אזא זאך, אדער קענסטו זאגן ס'איז טאקע בדוחק. דער רמב"ם איז מודה אז ס'איז נישט לכתחילה ווען משיח וועט קומען. וועלן צוריקגיין צוריק. ווען מ'רעדט פון מ'וועט צוריק מאכן סנהדרין. אפשר דארף מען... דאס איז די זעלבע זאך פון משיח. וועט מען מאכן צוריק ראיה?

דיגרעסיע: די שווערקייט פון ערנייאונג פון סנהדרין

ס'איז כמעט אזוי שווער ווי משיח. ס'איז אזוי שווער. אז אידן זאלן זיך פארטראגן און אויפנעמען איינס צו נהדרין איז אזוי שווער ווי ביאת משיח. יא. אבער איז נישט שווער.ביידע דארף געשען א שינוי, א שינוי מהותי.

Speaker 2: ניין, מ'דארף פשוט טון, ס'איז נישט קיין גרויסע זאך.

Speaker 1: אבער מ'האט שוין אמאל געטרייט, און ס'איז נישט געלונגען. דאס איז א פרט פון די גלות. מ'וואלט נישט געקענט האבן א סנהדרין ווען נישט אז דער מהר"ל מפראג האט מחליט געווען זיך צו שלאגן מיט'ן מהריב"ל. דאס הייסט שנאת חנם.

שוין, פארוואס זאג איך דאס? איך וויס נישט אז דאס וואלט אנגעהאלטן פאר א יאר מיט א מיטוואך. יעדע דור איז געווען... ס'איז זיכער נישט טוב. ס'וואלט געווען זיכער... ווער זאל זיין אין סנהדרין? נו פראבלעם, אלע זאלן זיין אין סנהדרין. אונז גייען דאך על היום הזה מיט די שולחן ערוך וואס מ'האט געשריבן אין יענע צייטן. ס'איז נישט אזוי רחוק. עניוועי, זיי האבן נאך... זיי האבן גערעדט וועגן קידוש החודש, אבער ס'איז נישט געווען זייער עיקר ריזען.

הלכה ה: ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה

ווען האט מען אנגעהויבן מיט דעם חשבון?

Speaker 2: עני קעיס, לאמיר צוריקגיין צו... דער רמב"ם האט געהאלטן אז ביז ווי לאנג ס'איז נאך געווען אין ארץ ישראל איז נאך געווען א סנהדרין, מוז זיין, יא?

Speaker 1: נישט קלאר. דער רמב"ם גייט זאגן. ער גייט קלאר זאגן. "ומאימתי", זאגט דער רמב"ם... "ומאימתי התחילו", יא?

Speaker 2: יא. פון ווען?

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם, **"ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה?"** ווען האט מען אנגעהויבן מיט די זאך פון מאכן די חדשים לויט די חשבון? זאגט דער רמב"ם, דאס איז **"מסוף חכמי תלמוד, בעת שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין קבוע."**

דאס הייסט, נישט ביים חורבן בית המקדש, נאר יארן שפעטער, ווען די אידן זענען שוין פארדריקט געווארן פון ארץ ישראל, איז שוין נישט געבליבן קיין בית דין קבוע.

בית דין קבוע קעגן סנהדרין

סאו דא געבט ער א טויש פון דאסווארט "סנהדרין" צו "בית דין קבוע". ס'הערט זיך אויס אז אפשר בית דין קבוע האט נאך ממשיך געווען און זיי האבן נאך געהאט עפעס א דין סנהדרין. איך מיין אז בית דין קבוע מיינט א סנהדרין. ס'איז שוין נישט געווען אין לשכת הגזית און אלעס, ווייסטו? אבער ס'איז נאך געווען א סנהדרין. ס'דארף זיין די סנהדרין, וואטעווער דעט איז.

ביז צייטן פון אביי ורבא

שוין, ביז אזוי ווי רבנן ורבותינו איז נאך געווען... דער רמב"ם זאגט נישט ווען, דער רמב"ם זאגט "סוף חכמי תלמוד". איז נאך געווען א דין סנהדרין. אביי ורבא, דאס איז וואס דער רמב"ם זאגט. **"אבל בימי חכמי משנה וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אביי ורבא על קביעת ארץ ישראל היו סומכין."**

אביי ורבא האבן דאך געוואוינט אין בבל, אבער זיי זענען געווען נסמך אין ארץ ישראל אפשר. ס'איז נאך געווען דעמאלטס א סנהדרין אין ארץ ישראל, האבן זיי עס געטון על דעת ארץ ישראל.

Speaker 2: ניין, ניין, זיי האבן נישט געטון על דעת. ער זאגט אז ביז די זמן אביי ורבא האבן עס געטון, די חכמים אין ארץ ישראל האבן עס געטון.

Speaker 1: נאר כלפי, ביז די זמן אביי ורבא האט מען מקדש געווען על פי ראיה. ווער ס'לערנט משניות אין גמרא ראש השנה זעט קיין איין מאל נישט די נושא פון די חשבון. מ'זעט די רמב"ן און די אלע זאכן זעט מען אין ראיה. רייט, נישט נאר רבן גמליאל, אויך בזמן התנאים אמוראים.

ס'איז דא מעשיות אין די גמרא פון אמוראים וואס האבן מקדש געווען די חודש על פי ראיה, אבער זיי האבן עס געטון אין בבל, מיט רשות פון ארץ ישראל. א חלק על פי ראיה, א חלק פון בבל, א חלק פון ארץ ישראל. ס'איז נישט אלעמאל געווען אין בבל, ס'איז געווען א ישיבה פון ארץ ישראל, ביז רבי יוחנן, וואס אונז רופן חתימת תלמוד ירושלמי. איך וויס נישט פונקטליך ווען ס'איז.

דער רמב"ם זאגט אז ס'איז געווען א הונדערטער פארט פון בבל צו קוויריע.

Speaker 2: פון בבל? ער האט געוואוינט אין טבריה, ס'איז געווען דעמאלטס א ישיבה דארטן, דאס הייסט איז ער געגאנגען. איך וויס נישט.

Speaker 1: ס'איז געווען א ישיבה אין די סנהדרין, איז געווען קובעי בית ישראל. ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט געלערנט אז די סנהדרין, וואטעווער די סנהדרין, איז געווען ביז זמן אביי ורבא. שפעטער, דער רמב"ם זאגט נישט עקזעקטלי ווען, שפעטער האט מען אויפגעהערט דאס, מ'האט אנגעהויבן צו מאכן על פי חשבון. אזוי זאגט דער רמב"ם.

דיסקוסיע: "סוף חכמי תלמוד" און די צייטליניע

Speaker 2: אינטערעסאנט אז ער רופט זיי סוף חכמי תלמיד, ווייל אביי ורבא זענען געווען תלמידים פון רב רבי יוחנן, ס'איז נאך געווען נאך די אפאר דורות נאך זייער חכמי תלמיד.

Speaker 1: נאר אלע אלע דורות, נאר. אגעין, דער רמב"ם זאגט נישט אז ביז זמן אביי אברהם, ער זאגט עד ימי אביי אברהם, ווייל אין די גמרא האט עס אים אויסגעקוקט אז אין אביי אברהם'ס צייטן פלעגט זיך קיין קדוש על פי ראיה. אבער ער זאגט נישט דא קלאר ווען ער האט זיך אויפגעהערט, ער האט נישט קיין צייט. ער ווייסט ווען מ'האט נאך זיכער מחדש געווען על פי ראיה, ערגעץ ווי אינצווישן די צייטן.

די היסטארישע חקירה: ווען האט אמת'דיג אנגעהויבן אונזער לוח?

ס'איז זייער, ווער ס'וויל קוקן די היסטוריס, האט אנגעהויבן א גרויסע מחלוקת אין די היינטיגע וויאזוי רופט מען זיי? אפיקורסים? נו, אזוי ווי א גרויסע חקירה וועגן דעם, ווען האט זיך אמת'דיג אנגעהויבן אונזער לוח. דאס הייסט, אין די גמרא איז נישט דא קיין זכר דערפון, מ'דארף עס כאפן.

דאס וואס דער רמב"ם זאגט אז ס'איז דא לכל משוציאין, א חשבון איז א גרויסע חידוש, ווייל ס'איז נישט דא קיין איין זכר אין די גמרא אז ס'איז דא א חשבון. נישט נאר ס'שטייט נישט אז מ'האט נישט געהאט די חשבון, קענסט אפשר טרעפן א רמז, איך ווייס נישט. ס'שטייט נישט בכלל די חשבון אז אונז זענען מיר א לוח וואס האט כללים פון די לוח וואס דער רמב"ם גייט אונז זאגן אין די נעקסטע פרקים. זכר פון דעם אין די גמרא.

זאגסטו נישט קיין ראיה, אפשר איז געווען און ס'שטייט נישט אין די גמרא, ס'שטייט אין אן אנדערע ספר, און ס'איז מקובל פון געוויסע, איך געדענק דער ספר כריתות השונאים וואס זאגט אז הלל האט געמאכט דעם לוח, יעדער ווייסט צו זאגן דאס, אבער אויך אויף דעם איז נישט דא קלאר קיין מקור אין די גמרא.

הלל בנו של רבי יהודה הנשיא

דאס איז מסתמא קאנעקטעד מיט דער רמב"ן וואס זאגט אז ביז הלל איז געווען א סנהדרין, סאו ווייל מען זאגן אז פון ווען ס'האט זיך געענדיגט די סנהדרין איז געווארן א חשבון, יא? קען זיין. ער ברענגט דא אז דער רמב"ן זאגט בשם רב האי גאון אז הלל איז געווען די לעצטע תקופה אין סנהדרין.

און אויף דעם לייגט ר' חיים קניבסקי צו אז הלל האט געדארפט אויסקומען אין די טעג פון רב פפא, וואס איז געווען נאך אביי ורבא. זייער אינטערעסאנט, ווי קען זיין הלל בנו של רבי יהודה הנשיא זאל זיין שפעטער פון אביי ורבא?

Speaker 2: ניין, ער זאגט הלל בנו של רבי יהודה נשיאה, אהא, און נישט רבי יהודה הנשיא הראשון, ס'איז געווען מערערע רבי יהודה נשיאה'ס. רבי יהודה נשיאה, אהא.

Speaker 1: און דאס איז געווען תקנת הלל הזקן, און אפילו נישט, ס'איז א שפעטער, אפילו ס'איז הלל בנו של רבי יהודה הנשיא, מיינט אויך נישט רבי יהודה הנשיא בעל המשנה, א שפעטערדיגער אייניקל פון רבי יהודה הנשיא.

ווען זענען מיר אמת'דיג דעם חשבון?

סאו, וואו זענען מיר אונז שוין יא חשבון? איך געדענק אז אין די גאונים איז געווען רב סעדיה גאון, און ס'איז געווען א מערכה, און א פריערדיגער פון אים אויך. מ'זעט עפעס אין רבנן סבוראי, איך ווייס נישט וואספארא זאך רבנן סבוראי איז, אויך נישט קיין קלארע היסטאריע.

סיכום: די צוויי הויפט שיטות אין ראשונים

על כל פנים, פארדעם זאג איך אז ס'איז אפיקורסות, ווייל עד איז געהיים וואס שטייט אין די הייליגע תורה, אין רמב"ם. דער רמב"ם זאגט אז ס'איז הלכה למשה מסיני, אנדערע זאגן אז ס'איז א תקנה פון הלל. דאס זענען בייסיקלי די צוויי שיטות וואס זענען דא אין די ראשונים וועגן די נושא.

אויב איינער וויל זיין אן אפיקורס, וועט ער זאגן אז ער ווייסט נישט געהעריג פון וואו ס'קומט, ווייל ס'איז נישט דא קיין געהעריגע מקורות.

יום טוב שני: בזמן הסנהדרין ובזמן הזה

הלכה ב — יום טוב שני בזמן הסנהדרין

אקעי, ווען דער אייבערשטער האט געוויזן פאר אדם הראשון דור דור ודורשיו, האט ער אים זיכער געוויזן ווער וועט זיין דער מנהיגי הדורות, און ווען גייט ער זיך טאקע טוישן. עניוועיס, דאס איז די נושא פון די חשבון.

יעצט גייט דער רמב"ם אויסזאגן וויאזוי ס'איז דא היינט. ס'איז אינטערעסאנט, ס'האט מיר געגעבן עפעס אזא... קוק סתם אין ארש"א. אביי ורבא זענען אזוי ווי משה ואהרן, און עפעס ענדיגט זיך אביי ורבא עפעס אזוי. איך מיין אז אביי ורבא איז אויך עפעס אזא סעט אייביג ווי צוויי ברידער. מ'רעכנט נישט אויס די 71, מ'רעכנט אויס אזוי ווי מ'רעכנט אויס משה ואהרן, די צוויי חכמי הדור, און אביי ורבא אלס די צוויי חכמי הדור.

שוין. יא, שוין, ס'איז דא א מנהג אז ס'זאל זיין אלעס צוויי רשימות אין יעדע דור. אלטע מינוט, משה רבנו, תקופת הזוגות. אקעי. ניין, ס'איז אלעמאל דא נשיא ואב בית דין, וואטעווער.

דארף עס זיין אין די... אין עני קעיס, עד כאן האבן מיר געלערנט די כלל פון פארוואס איז דא א זאך ווי א חשבון און פארוואס איז דא א זאך ווי ראיה. יעצט קען מען לערנען וואס איז די מעשה מיט ספיקא דיומא. ווייל דאס איז תלוי, דאס הייסט, ס'קומט אויס דא צוויי סארטן ספיקא דיומא: איינס, ווען ס'איז עכטע ספק על פי ראיה, און א צווייטנס, ווען ס'איז על פי חשבון, אויב ס'איז א מנהג, אדער דער רמב"ם רופט עס דא מדברי סופרים.

סאו לאמיר לערנען. אקעי. יא?

דער רמב"ם'ס ווערטער

זאגט דער רמב"ם, **"כשבית דין הגדול קיים והיו קובעין על הראיה"**, ווען ס'איז נאך געווען סנהדרין האט מען קובע געווען לויט ראיה, איז אנדערע חדשים איז געווען בסדר, ווייל למשל ביז פסח זענען אנגעקומען, האבן די שליחים אנגעקומען. אבער וואס טוט זיך מיט ראש השנה?

וואט, וואט, וואט. ניין, ניין, ניין. ער זאגט וואס ער האט געזאגט אין די פריערדיגע חלק, אז מ'גייט מיט די שליחי תשרי אלעמאל. היו מקומות. אקעי, אקעי, מ'וועט שוין זיין.

זאגט דער רמב"ם אז אין יענע צייטן ווען מ'האט קובע געווען על פי ראיה, איז **"היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי תשרי"** — זיי האבן געלערנט אז תשרי איז געווען די וויניגסטע, די שליחים האבן נאר געהאט צען טעג אנצוקומען. איבעראל ווי שליחים קענען אנקומען אין צען טעג, זעט אויס אז גאנץ ארץ ישראל איז אויך געווען אינקלודעד אין דעם.

יא, אזוי זאגט ער, **"בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן"**. דאס הייסט, אפילו חוץ לארץ ישראל, אויב ס'איז גענוג נאנט צו זיי, **"שלוחי תשרי עושין ימים טובים יום אחד בלבד"** — האבן די מענטשן געמאכט, אחוץ ראש השנה. ראש השנה האט שוין דער רמב"ם געזאגט אין פריערדיגע פרק אז מ'האט יא געדארפט מאכן צוויי טעג, ווייל ראש השנה האבן זיי דאך נאכנישט געהאט צייט צו וויסן. ער האט נאר געזאגט האלב וועגס, ער גייט עס זאגן קלארער דא.

אקעי, סאו ער רעדט דא, ימים טובים מיינט ער דער יום טוב פון סוכות. יום כיפור און סוכות. פסח? וואס איז מיט פסח? שלוחי תשרי. אפילו וואו די שלוחי תשרי האבן געקענט אנקומען, האבן אלע ימים טובים, פסח, סוכות, כדי שלא לחלק במועדות.

"ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהן", אבער די פלעצער וואס ס'דויערט מער ווי צען טעג אוועק און די שלוחי תשרי האבן נישט געקענט אנקומען אהין, **"היו עושין שני ימים מספק"**. האבן זיי געמאכט אלע ימים טובים שני ימים מספק. אפילו, אויך איז דא משמע דער יום טוב פון פסח, וואס ס'איז געווען אפאר מער טעג, מ'האט יא געקענט ווען ווארטן פאר שליחים, האט מען אויך געמאכט שני ימים טובים מספק.

"ואפילו שבועות, וזה כדי שלא לחלק במועדות". ס'איז דא אן ענין פון שלא לחלק במועדות. פארוואס? **"לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש"** — זיי האבן נישט געוואוסט וועלכע טאג די בני ארץ ישראל מאכן די חודש, איז דאך א ספק יום טוב. אפשר קען מען דאס זאגן ספיקא דאורייתא, האבן זיי מחמיר געווען און געמאכט ביידע טעג יום טוב.

כדי שלא לחלק במועדות

און ס'טייטש, אפילו אין ניסן, ווען די שליחים זענען אנגעקומען און זיי האבן געוואוסט זיכער אז ס'איז נישט יום טוב, כדי שלא לחלק במועדות האבן זיי געמאכט א צווייטע לעוועל. אבער די עיקר ספק איז אוודאי ווען ﭏ'קומט נישט אן.

אבער עגעין, דאס וואס ער זאגט אז די מקומות... בקיצור, מ'דארף וויסן יעדע יאר צו ס'איז אנגעקומען פונקט די שליח? ס'איז גארנישט ווערד ווען ער וועט נישט אנקומען. ער מאכט דאך דארט א כלל, מ'האט געמאכט א כלל. א פלאץ וואס די שלוחי תשרי קומען נישט אן, דארט מאכט מען צוויי טעג יום טוב, וועגן ס'איז אן אמת'דיגע ספק, אדער וועגן סאמטיים איז אן אמת'דיגע ספק. איך קען דאס טון דעם אליין, ס'איז ווי נאך א לעוועל.

דאס איז בזמן שהיה סנהדרין. אין אנדערע ווערטער, ביז די זמן אביי ורבא, רייט?

הלכה ג — בזמן הזה: יום טוב שני על פי חשבון

בזמן הזה שאין שם סנהדרין, ס'עקזיסטירט נישט קיין סנהדרין, און וואס דען איז דא? **בית דין של ארץ ישראל קובעין על חשבון זה**, די בית דין אין ארץ ישראל איז קובע אויף די חשבון וואס ער האט פריער דערמאנט אז ס'איז דא עפעס א חשבון.

איז אזוי, **היה מן הדין** וואלט ווען יעצט געפאסט אז ס'זאל געשען אזוי, **שיהיו כל המקומות עושין יום טוב אחד בלבד**. מ'זאל מאכן נאר יום טוב אחד בלבד, ווייל די סיבה פארוואס מ'האט געמאכט צוויי ימים טובים איז ווייל מ'האט געהאט א ספק, אפשר גייט מען הערן אז די חודש איז מעובר געווארן וכדומה. אבער יעצט, אז מ'מאכט נאר לויט די חשבון, איז דאך יום טוב אחד בלבד.

אזוי ווייסט מען אלעמאל וואס ארץ ישראל האט געזאגט, ווייל זיי גייען דאך פרידיקטעבל ראש חודש, און זיי ווייסן אייביג, למשל, אז תשרי האט איין טאג ראש חודש, יא? איז אפילו המקומות הרחוקים שבארץ ישראל, אפילו די ווייטערע פלעצער, כמו בני ארץ ישראל, וואלטן זיי געדארפט מאכן איין טאג יום טוב, ווייל זיי ווייסן וועלכע טאג דארף זיין ראש חודש, פארוואס? **שהכל על חשבון אחד סומכין וקובעין**. ווייל יעדער איינער קען די חשבון, ס'איז נישט קיין ספק אין די חשבון. לויט דעם חשבון וואלטן זיי געדארפט טוישן די הלכה פון די ספיקא דיומא.

תקנת חכמים: מנהג אבותיהם

אבל דא איז דא תקנת חכמים היא, שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם. אז היות ס'איז געווען אן אלטע מנהג אבות, האבן די חכמים קובע געווען א תקנה אז מ'זאל אנהאלטן דעם מנהג אבות.

ביז יעצט איז עס געווען גערופן א מנהג, יעצט ווערט עס שוין גערופן א תקנה בעצם. ביז יעצט איז עס געווען א ספק דאורייתא, דער מנהג איז געווען פאר א ספק דאורייתא. יעצט האט עס נישט קיין ספק דאורייתא, אבער א תקנה אנצוהאלטן די זאך, א תקנה אנצוהאלטן די מנהג, עקזעקטלי.

אזוי איז משמע פון דער רמב"ם אז יום טוב שני איז א מנהג וואס די חכמים זענען מתקן געווען. וועלכע חכמים? בזמן אביי ורבא לכאורה, וואס דעמאלטס האט זיך ערשט אויפגעהערט די סנהדרין. דאס איז געדענקט, ס'איז זייער א שפעטע תקנה. און זיי האבן געמאכט אז מ'דארף אנהאלטן דעם מנהג. אבער לכאורה נאר אין די פלעצער וואו ס'איז געווען שוין אן אלטע מנהג, דאס איז נאר אין מקומות הרחוקים. וועלכע פלעצער ווערט מען שוין זען.

דיסקוסיע: יום כיפור צוויי טעג?

דא, אויבן אויף, מנהג אבותיהם. די פלעצער האט א מנהג אבותיהם. און דאס מיינט לכאורה אויך יום כיפור, רייט? וואס הייסט? יום כיפור דארף מען אויך מאכן צוויי טעג.

ער זאגט נישט. קען זיין מ'האט קיינמאל נישט געמאכט. ער ווייסט נישט. ער שטעלט נישט... דער רמב"ם גייט נישט אריין אין די חקירות. סתם האט מען קיינמאל נישט געמאכט יום כיפור צוויי טעג, for whatever reason.

הלכה ד — "שלחו מתם": דער טעם פון יום טוב שני בזמן הזה

וואס איז די זאך? אין די גמרא שטייט, דער רמב"ם זאגט נישט די טעם, אבער אין די גמרא שטייט **"שלחו מתם"**, יא? דאס איז א גמרא אין מסכת ביצה שטייט אז **"שלחו מתם"**, איז **"הזהרו במנהג אבותיכם"**. און די גמרא איז מסביר די טעם, **"שמא יחזיר הדבר לקלקולו"**. נישט קלאר וואס ס'מיינט די גמרא.

אפשר גייען מענטשן פארגעסן די חשבון, נישט וויסן די חשבון. וואס טייטש דאס? איך ווייס נישט, אבער דאס איז הונדערט פראצענט די טייטש. מ'גייט פארגעסן די חשבון? און מ'גייט פארגעסן... איך ווייס נישט קלאר צו דאס איז דער טייטש, אבער אזוי שטייט.

אין אנדערע ווערטער, איך וויל נאר ארויסברענגען אז אין די גמרא שטייט **"שלחו מתם"**, דאס טייטשט אז דאס איז געווען א שאלה, די מענטשן האבן טאקע זיך געוואונדערט. יעצט אז יעדער איינער איז מקדש על פי חשבון, ס'איז דאך נישט דא אמת'דיג קיין חילוק פון ארץ ישראל און חוץ לארץ, אבער מ'האט געשיקט א... דער בית דין האט געזאגט, רייט? בית דין שבארץ ישראל אפשר, איך ווייס נישט, דער בית דין האט געזאגט אז מ'זאל ווייטער מאכן מנהג אבותיהם.

די גמרא'ס טעם

און די גמרא זאגט פארוואס? **"זימנא חדא גזרו מלכות הרשעה גזירה ועתיד הדבר לקלקולו"**. האט די גמרא נישט מסביר געווען וואס וואלט געווען די גזירה און וואס וואלט געווען די קלקול.

אויך האט די גמרא געזאגט, זייער אינטערעסאנט, די גמרא שטייט נישט אז מ'איז קובע על פי חשבון. די גמרא זאגט **"השתא דידעינן בקביעא דירחא"**. נישט קלאר וואס דאס טייטשט "ידעינן בקביעא דירחא". פארשטייסטו דאך אזוי? יא, האלב וועגס.

רש"י'ס פירוש

רש"י זאגט, אזוי זאגט רש"י, אז די גזירה וועט זיין אז מ'וועט נישט לערנען קיין תורה, מ'וועט פארגעסן די סוד העיבור, סוד העיבור מיינט די חשבון, ממילא וועלן זיי מאכן איין טאג און זיי וועלן ווערן צעמישט. יעצט האבן מיר געמאכט די גזירה.

ס'איז אן אינטערעסאנטע סברא דאס, איך ווייס נישט, איך בין נישט מורא'דיג אימפרעסט מיט דאס. אקעי, געב מיר איין סעקונד, א יונגערמאן.

די ר"ן'ס קשיא

ער ברענגט שוין פון די ר"ן אז אויב די פראבלעם איז אז די מלכות וועט מאכן א גזירה, איז ווייטער דארף די פראבלעם זיין אויך אין ארץ ישראל. ס'איז דאך נישט דא גארנישט וואס... עניוועיס, די מפרשים האחרונים, רבי יעקב עמדין און רבי חתם סופר, און אפשר נאך האבן אלע געזאגט אז ס'מוז זיין א סוד אין די נושא פון יום טוב שני, ווייל די טעם וואס שטייט אין די גמרא מאכט נישט קיין סענס.

נישט גענוג מספיק מיינט עס. יא, ס'מאכט נישט קיין סענס. איך מיין צו זאגן ס'איז נישט... ס'איז דא עפעס מער דערצו.

דיגרעסיע: טעם כמוס

אזוי ווי אסאך זאכן, דער ווילנא גאון האט דאך געזאגט אז די תקנות חכמים האבן אסאך מאל סודות חוץ פון וואס זיי זאגן. ס'איז א סברא. ס'הייסט, איינער קען זאגן די טעם איז על פי קבלה, איינער קען זאגן על פי פשט א טעם.

צאנזער רב האט נישט געפינדן די טעם הכמוס. ער שרייבט עס, אנדערע האבן נישט געשריבן די ווארט טעם הכמוס. פארקערט, די פראבלעם פון צאנזער רב איז אז ער זאגט אז ס'איז דא א טעם הכמוס. א טעם הכמוס דארף מען לאזן באהאלטן און זאגן עפעס א טעם וואס מאכט סענס פאר'ן עולם. סאו דער טעם מאכט כאילו סענס, שם יחס דבול כולו. ווען מ'זאגט טעם כמוס איז עס אן אינוויט פאר חכמים זאלן טרייען צו געסן. און דאס איז נאך א גרעסערע לעוועל פון... מ'זאגט נישט נאר די ווארט טעם הכמוס, נאר די גאר גרויסע חכמים נשטערן.

איך בין נישט קיין פיין פון די טעם כמוס. די טעם כמוס איז אלימות. שטייט אז ער זאגט, איך בין דער בעל הבית און איך זאג. די חכמים האבן קיינמאל נישט געטון אזא זאך. די חכמים האבן אלעמאל געגעבן א טעם, נישט אלעמאל דער אמת'דיגער טעם. ער האט געזאגט א טעם וואס דורך דעם איז ער דאך כופת, ובדרכי נועם. ער זאגט א טעם וואס מאכט סענס פאר דיר, און ער האט זיך זיינע אייגענע כונות. אבער צו זאגן איך זאגן פלאץ, דאס איז נישט דער דרך פון די תורה.

חתם סופר'ס קשיא

סאו, וואס זעט דער חתם סופר, בעיסיקלי וואס ער פרעגט איז, אז פארוואס רופט מען עס נאר א מנהג אבותיהם? לכאורה האט מען אין הלכה געדארפט טון צוויי טעג אלס ספיקא דאורייתא. סאו ס'איז א דין אז מ'דארף... איך רעד ווען ס'איז געווען אן עכטע ספק.

יא, לויט דעם רמב"ם אז ספיקא דאורייתא איז נאר עז רבנן, קען מען הערן אלס א מנהג. אבער דו פרעגסט די קשיא, איך האב אלעמאל געטראכט אז די שלחו משם וזערבו גנבותיכם איז וויל... איך זאג דיר מיין סוד, איך זאל אויסזאגן די סוד?

איך טראכט אזוי, וואס איז עפעס שלחו משם? פארוואס האט מען נישט געקענט די לאקאלע בית דין? פארוואס האט מען געדארפט רופן די בית דין?

יום טוב שני של גלויות — המשך: מנהג אבותיכם בידיכם, תקנת חכמים, וראש השנה

דער יחס פון ארץ ישראל'דיגע חכמים צו חוץ לארץ

Speaker 1:

ווייל די גאנצע קביעות שנים ליגט אין ארץ ישראל. איך שטיי, איך שטיי, איך בין מסכים, אבער נאך אלץ. סאו מיך לערנט אויס אזוי, מיך דאכט איך האב שוין געזאגט אפשר דאס נאך צפיתת יום טוב, אז דער בית דין, ס'איז ידוע, ווער ס'לערנט, שרייט אין די גמרא פון רבי יוחנן און אנדערע אין פסחים, זעט מען דארט פני הבבלים.

די ארץ ישראל'דיגע רבנים האבן קיינמאל נישט געהאלטן פון די חוץ לארץ'דיגע רבנים, אפילו פון די גדולי הדור שבהם. זיי האבן אלעמאל אנגעקוקט אזוי ווי... אויך היינט, ארץ ישראל, די אמעריקאנער אידן, קענסטו נישט אריין לערנען אביסל די עפעס היום, זיי האלטן זיך פאר תמידי חכמים.

סאו, צו אונז האבן געקוקט, ענק האט זיך אלע געהאט עפעס א חילוק. דאס הייסט, אונז ווייסן ווען ראש חודש. ענק ווייסט נעבעך נישט, ענק מאכט צוויי ספקות, ענק ווייסט נישט קאנפיוזד. מיט אמאל, אה, ענק כאפט, ענק ווייסט אים יא, ער קען נישט וויסן, מ'קען דאך נישט סומך זיין אויף ענק, מארגן וועט ענק פארגעסן.

דער פשט אין "שלחו מתם" — גייט מיט דיין מנהג

וואס זעט ווי דער רב זאגט ווען ס'קומט צו א פשוט'ער? דו גיי ווייטער מיט דיין מנהג. איי, לומדות שטימט נישט? א פשוט'ער ווייסט דאך נישט די חילוק פון א מנהג און לומדות. אויב מ'זאל ווערן א מנהג, וועט ער ווערן א גוי. דו גיי מיט די מנהג.

סאו צוויי טעג יום טוב איז מחזק צו זיין, נישט איין טאג יום טוב, נאר אפילו מ'האט פשוט צוגעלייגט א טאג יום טוב. ס'קען זיין מיין פשט איז שלחו מתם, עפעס א טעם וואס איז געווען אין ישראל, א איד וואס איז געגאנגען בתמימות האט געזאגט, גייטס מיט א תמימות, ס'נוצט נישט די סודות וואס עס איז ענק. יא, אקעי, ווייטער.

אינערוויס, דו פארשטייסט, איך קוק עס אן אזוי ווי אין א שוואכערע פלאץ, אזוי גוט איך דאך ריעלע טון. ניין, דער מנהג ווערט זייער וויכטיג. אזוי ווי ס'קומט א איד צום רב פרעגן צו ער דארף צינדן צוויי לעכט פאר די יארצייט לעכט אדער דריי לעכט יום כיפור, און דער רב נעמט עס זייער ערנסט, ווייל ער ווייסט עס נישט טון, וועט ער גארנישט בלייבן.

אזוי ווי די הלכה אויב מ'האט פארגעסן צו צינדן שבת, דארף מען צולייגן א לעכט. זיי האבן מורא געהאט אז די גאנצע יום טוב גייט זיין אין דענדזשער, ווייל מענטשן וועלן זאגן, "היינט האט מען מער נישט געזאגט קיין 'אשר תקראו אותם', און ווער זאגט? אונז ווייסן דאך נישט, 'אשר תקראו אותם'."

זיי זאגן, נישט נאר איין טאג יום טוב זאל מען מאכן, נאר מ'זאל מאכן צוויי טעג יום טוב. בקיצור, ס'שאדט נישט די צוויי טעג יום טוב, אבער על כל פנים, דאס איז די...

דער רמב"ם'ס טענה — ס'איז מער חמור ווייל ס'איז א תקנה

אבער דער רמב"ם האט גע'טענה'ט אין הלכות יום טוב אז וועגן דעם איז מער חמור, ווייל ס'איז נישט עכט א ספק, ס'איז נאר א תקנה. סתם א מצוה מדרבנן צו מאכן נאך א טאג יום טוב.

סאו אקעי, סאו דערווייל די לעוועל וואו אונז האלטן יעצט איז אז די וואס ווען וועלט איז נאך געווען וועלט, וואלטן זיי געמאכט צוויי טעג יום טוב מספק ווייל די שלוחים פלעגן נישט אנקומען אהין. איז יעצט איז מער נישט דא קיין עכטע סיבה צו מאכן צוויי טעג, ווייל יעצט טוט יעדער איינער עניוועי לויט די זעלבע חשבון, מער נישט דא קיין חילוק צווישן די אידן אין אלעקסאנדריא אדער דער איד אין ירושלים.

אבער די חכמים האבן געזאגט, "א יאר, ענקערע עלטערן האבן שוין געהאט דא א תקנה, און ס'איז שוין געווארן דא נתקדש דער מנהג פון צוויי טעג יום טוב, זאל מען אנהאלטן דעם מנהג אבותיהם." דאס איז ביז יעצט.

הלכה ו — מקום שלא היו שליחי תשרי מגיעין

לפיכך, זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"כל מקום שלא היו שליחי תשרי מגיעין אליו כשהיו שליחי יוצאים"** — פלעצער וואו ס'איז געווען ווייט און די שליחי תשרי, וואס האבן צען טעג צו גיין, זענען נישט אנגעקומען אהין — **"עושין שני ימים, אפילו בזמן הזה"** דארף מען ווייטער אנהאלטן זייער מנהג אבות, **"כמו שהיו עושים בזמן שבני ארץ ישראל קובעים על הראיה"** — אזוי ווי מ'האט געטון בשעת ווען מ'האט קובע געווען על הראיה אז די ווייטע פלעצער האבן געהאט צוויי טעג יום טוב.

"ובני ארץ ישראל בזמן הזה" בלייבן ווייטער מיט זייער מנהג, **"עושין יום אחד כמנהגם"**, פארוואס? ווייל דארטן איז קיינמאל נישט געווען קיין אנדערע מנהג, **"שמעולם לא עשו שני ימים טובים"**.

הלכה — יום טוב שני איז מדברי סופרים

"נמצא, יום טוב שני שאנו עושין בגלות בזמן הזה" — דאס וואס מ'זעט היינט אין גלות צוויי ימים טובים — **"הוא מדברי סופרים שתקנו דבר זה"**, אז היות דא וואלטן אונזערע זיידעס אויך געהאט צוויי ימים טובים, אויב ס'וואלט געוואוינט א איד אין אמעריקע אדער איך ווייס נישט וואו — ס'האבן נישט געוואוינט, למשל אין דייטשלאנד האבן שוין אידן געוואוינט בזמן בית שני, און דארטן איז שוין געווען אזוי — דארף מען ווייטער אנהאלטן דעם מנהג, אזוי האבן די חכמים מתקן געווען.

דיסקוסיע: דער חילוק צווישן "מנהג" און "תקנת חכמים"

דער רמב"ם גייט מסביר זיין שפעטער דאס וואס דו רעדסט פערפעקט. ווייל מ'וואלט וועו דא געקענט אנקוקן ווי ס'איז נאר אז מ'זאל אנהאלטן די עקזיסטינג מנהג, ווייל ער האט געזאגט "אזוי ווי החזיקו במנהג אבותיכם". אבער א פלאץ וואו ס'איז נאך נישט געווען קיין ישוב, גייט מען דאך יעצט אוועקשטעלן א ישוב. אקעי.

אבער ס'זעט אויס אז דער רמב"ם וויל יא דא מדגיש זיין אז בזמן הזה איז נישט נאר א מנהג, ס'איז מדרבנן. דאס איז, כנמצא קומט אויס, וויבאלד אז אמת'דיג ווייסן עס דאך יא, קומט אויס אז די יום טוב שני און וואס אונז טוען איז א מדברי סופרים שתקנו אז מ'זאל גיין לויט דעם מנהג, לויט דעם מנהג פון אמאל.

נפקא מינה — מכת מרדות

ס'איז דא איין יוצא מן הכלל. מ'רופט עס נאך אלץ, דער רמב"ם אין הלכות יום טוב רופט עס נאך אלץ "מספיקא דיומא". ער מיינט צו זאגן אז דער אריגינעלער מנהג איז געווען מספיקא דיומא, איז געבליבן מיט די ווארט "ספיקא דיומא". אבער דער אמת איז אז ס'איז א מנהג, ס'איז איין טאג איז א דאורייתא און איין טאג איז א מנהג. דער ערשטער טאג לכאורה, דער ערשטער טאג איז א דאורייתא און דער צווייטער טאג איז א מנהג, וואס דאס טייטשט א תקנת חכמים.

איך טראכט דאך אבער א נפקא מינה. אמת, דער רמב"ם האט מחדש געווען אין הלכות יום טוב אז די זאך וואס מ'מעג טון ווייל ס'איז א ספק, דאס הייסט "ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני", איז נישט... אויב איך געדענק, דער רמב"ם האט מחדש געווען "יראה לי", יא, געדענקסט? אז בזמן הזה וואס ביידע טעג זענען נישט קיין ספק, ס'איז נאר אמת'דיג מדרבנן, קען מען נישט נוצן די ספיקות.

דאס איז דער גרויסער חידוש פון דער רמב"ם, וואס אלע אנדערע מפרשים האבן חולק געווען אויף דעם. אבער דער רמב"ם האט געזאגט אז ס'איז טאקע געווארן מער חמור וויבאלד ס'איז אויס ספק. מ'קען עס נישט וועגן ספק. אבער די אנדערע קוקן עס אן אזוי ווי אז היות די גאנצע תקנה איז געווען מספק, האט עס נאך אלץ א דין ספק. רייט.

אבער דאס איז געווען דער רמב"ם'ס שיטה אין הלכות יום טוב בפירוש, און דא לכאורה ברענגט ער ארויס די סברא וואס איז ביאהיינד דאס.

דער גדר פון "מנהג" און "תקנת חכמים"

ס'קען זיין אז דער רמב"ם וואלט אויך געזאגט אז א תקנת חכמים איז הארבער ווי א מנהג. מ'דארף וויסן די גדרים פון די ווערטער "מנהג" און "תקנת חכמים". ס'קען זיין אז ס'איז הארבער. דעמאלטס איז עס געווען נאר א מנהג, א ספיקא דיומא, און יעצט איז עס א תקנה גמורה. יא, ס'איז מער.

Speaker 2:

קען זיין, ער זאגט אז ס'איז נישט אמת. מכת מרדות למשל גייט מען שוין אויף א מנהג, אבער אויף א תקנת חכמים גייט מען שוין אויף א מנהג. אפשר וועגן דעם מאכט מען א ברכה?

Speaker 1:

אויך מכת מרדות. אויף א מנהג איז מסתמא נישטא קיין מכת מרדות. אויף א תקנה קען זיין מכת מרדות. נישט מכת מרדות, מ'גיבט... דער רמב"ם זאגט מכת מרדות אויף יום טוב שני.

Speaker 2:

יא, דער רמב"ם זאגט דאך, מ'געבט א נידוי.

Speaker 1:

שטייט אין די גמרא אז מנדין על כבוד חכמים, נישט אויף כבוד המנהג, ווייל חכמים האבן עס געהייסן. יא. אקעי.

דער רי"ץ — ס'איז א מנהג פון די חכמים

יא, ער זאגט, ער ברענגט בפירוש, למשל דער רי"ץ זאגט אזוי ווי דו זאגסט, וועגן דעם באקומט מען אויף דעם א שאנטע, ווייל ס'איז נישט קיין מנהג מעצמנו, ס'איז א מנהג פון די חכמים, די תקנת חכמים. רייט. אהא.

ס'איז דא אזעלכע מיני זאכן אזוי ווי "בנות ישראל החמירו על עצמן", אבער חכמים האבן עס אנגענומען, ממילא ווערט עס שוין... מ'דארף וויסן, דעמאלטס באקומט מען א מכת מרדות מסתמא נישט, ווייל ס'שטייט נישט "שלחו מתם". מ'דארף וויסן.

הלכה ז — ראש השנה צוויי טעג

לאמיר לערנען נאך אפאר נקודות איבער די צווייטע יום טוב, די כלל פון ראש השנה. יא?

זאגט דער רמב"ם, יום טוב של ראש השנה, יום טוב של ראש השנה איז אזוי, ס'איז דאך אנדערש ווייל ס'איז די ערשטע טאג, ס'איז ראש חודש. איז למשל, **"היה כובן על הראיה, היו רוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים מספק"**. נישט נאר די מקומות הרחוקים, נאר רוב ארץ ישראל האט געטון שני ימים מספק. דאס הייסט, אויסער די וואס זענען געווען ארום די בית המקדש. ער גייט שוין זאגן.

"ורוב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעים יום שקבעו בו בית דין את החודש, שאין השלוחים יוצאין ביום טוב". שלוחים גייען נישט ארויס אום יום טוב. מיר האבן געלערנט איידער מעגן ארויסגיין יום טוב, שלוחים גייען נישט ארויס יום טוב. ממילא איז דאך נישט געווען ראש השנה. דאס הייסט, מ'האט אנגעהויבן... ער זאגט נישט די ווערטער, אבער לכאורה האט מען געמוזט אנהייבן פראווען, ווייל אפשר גייען קומען עדים זאגן און ס'גייט ווערן נאר למפרע די ערשטע טאג יום טוב. יא?

"ולא עוד", זאגט ער, נישט נאר אין פלעצער ווייט פון ירושלים, **"אלא אפילו בירושלים עצמה שהוא מקום בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים. מפני שאם לא באו עדים כל יום שלשים"**, ווייל אויב ס'זענען נישט געקומען עדים די גאנצע דרייסיגסטע טאג, **"נוהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קודש, ולמחר קודש"**.

דער טאג וואס מ'ווארט אויף עדים האט מען שוין געמאכט אז ס'זאל זיין א יום קודש, און למחר קודש. דאס הייסט, אויב האט מען געזען... דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז ס'מאכט זיך אמאל אז מ'זאל שוין זען די לבנה נאך פאר ס'ווערט דער טאג. אדער מ'ווייסט נישט קיין חלק, מ'האט געזען כוכבים, דעמאלטס איז געווואלדיג, האט מען געמאכט יענעם טאג יום טוב.

אבער אויב דער חודש קומט שוין אריין טיף אין די טאג, האט מען דאך שוין פון די אנפאנג טאג, איינמאל בית דין האט שוין קובע געווען לויט זייערע חשבונות אז היינט קען קומען עדים, האט מען שוין געדארפט פראווען ראש חודש פון אנפאנג טאג. מ'האט אלעמאל, בעיסיקלי, אזוי ווי מיר האבן דאך געלערנט. אלעמאל, יא.

דאס הייסט, ס'איז געווען די גאנצע תקנה אז מ'איז נישט מקבל עדים מן המנחה ולמעלה. על כל פנים, ס'זעט אויס אז מ'האט אלעמאל געדארפט זיצן און ווארטן, און ממילא דער דרייסיגסטער טאג איז אלעמאל געווען קודש, חוץ אויב ס'איז געקומען יענע טאג עדים איז נאר געווען יענע טאג, רייט? אבער דער ערשטער טאג איז אלעמאל לכאורה געווען.

קומט אויס, און דער רמב"ם האט שוין דאס געזאגט אז ראש השנה איז אנדערש. ראש השנה איז נישט קיין דין ספיקא דיומא, נאר ראש השנה איז נאך פאר די ספיקא דיומא, נאך פאר די דין ספיקא דיומא איז שוין ראש השנה צוויי טעג. **אין דעם איז אויך זיכער דא א סוד.**

הלכה ח — ראש השנה צוויי טעג בזמן הזה

זאגט דער רמב"ם, **"והיו עושין אותו שני ימים אפילו בזמן הראיה"**. התקינו, האט מען מתקן געווען אז היות — דאס האט מען נישט געטון פאר די סיבה פון אפשר די שלוחים וועלן נישט אנקומען וכדומה — התקינו שהיו עושין אפילו בני ארץ ישראל עושין תמיד שני ימים.

בזמן הזה שקובעין על החשבון, האט מען געמאכט אז אויך ווען מ'איז קובע די חשבון, וואס באמת איז נישט דא די סיבה צו מאכן צוויי טעג, ווייל ווען מ'איז קובע די חשבון ווייסט מען דאך יא אויף וועלכע טאג איז ראש השנה, און מ'קען מאכן נאר איין טאג. אבער היות מ'האט שוין קובע געווען ראש השנה צוויי טעג, האט מען אויך אנגעהאלטן דעם מנהג. דאס הייסט, ס'איז געגאנגען די חיזוקי מנהג אבותינו איז אויך ארויפגעגאנגען אויף דעם? נישט קלאר פארוואס, אבער זיי זאלן אנהאלטן דעם מנהג.

די סטרוקטור פון דער סוגיא — לחומרא, נישט לקולא

וועלן מיר זאגן די סטרוקטור פון וואס גייט דא פאר. דער עולם, היינט וואס ס'איז דא א חשבון, קען זיין מער קולא. מ'וועט מאכן נאר איין טאג איבעראל, ווייל אפילו ראש השנה ווייסן זיי דאך ווען ס'גייט זיין זיכער. אבער, די מעשה גייט מען פארקערט, מ'גייט לחומרא.

דאס הייסט, מ'גייט אז אלע פלעצער וואס ס'האט נישט געוואוסט דעמאלטס מאכט מען א ספק. און אפילו די פלעצער וואס מ'האט אמאל נישט געוואוסט, אזוי ווי ארץ ישראל האט מען אסאך מאל נישט געוואוסט וועלכע טאג איז ראש השנה, און אפילו אין בית המקדש האט אסאך מאל נאר געמאכט צוויי טעג ראש השנה, ממילא גייט מען מיט וואס ס'איז אמאל געווען די ספק וואס ס'איז אמאל געווען, ווערט היינט א מנהג.

קשיא — וואס איז שייך "מנהג אבותיהם בידיהם"?

פרעגסטו א גוטע קשיא, וואס איז שייך אויף דעם מנהג אבותיהם בידיהם? איז נישט ממש א מנהג, ס'איז געווען ממש א ספק. די זעלבע זאך, אין חוץ לארץ איז אויך געווען ממש א ספק, יעצט איז עס געווארן א מנהג. סאו ס'איז נישט מנהג אבותיהם בידיהם, אבער ער ברענגט פון די רשב"א אז ס'קען זיין די זעלבע ריזן, ווייל מ'קען דאך פארגעסן די חשבון. סאו מ'איז זיך נישט סומך אויף די חשבון, ווייל מ'דארף א חשבון.

המשך הלכה ח' — ראש השנה און "בכסה ליום חגנו"

דער ספק פון ראש חודש איז א מציאות'דיגער ספק

Speaker 1: קען זיין. סאו זיי האבן אפשר נישט גע'פסק'נט ווי רבי שמעון בר יוחאי חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. ניין, זיי האבן יא, און די עצה איז אז מ'זאל מאכן א צוויי טעג.

אה, דאס אליין... רבי שמעון בר יוחאי האט אונז, ס'איז דא זיכער א סוד אין דעם, און אוודאי ווער ס'לערנט די כתבי אריז"ל ווייסט די סוד. איך האב געטראכט אז ס'איז דא נאך א סוד על פי דרך הפשט, ווייל מ'האט דאך געלערנט אז ס'איז דא צוויי טעג וואס מ'זעט נישט די לבנה, און ס'איז תלוי אין פארשידענע מצבים ווען מ'קען זען די לבנה, צו א טאג נאך די מולד, צו אביסל גלייך נאך די מולד, וכדומה.

סאו קומט אויס, ס'זעט מיר אויס אז די זאך אז ס'איז נישט קלאר וועלכע טאג דער חודש האט זיך אנגעהויבן, דאס איז א מציאות'דיגע זאך. ווייל דו דארפסט געדענקען די ריזענס סאמטיימס פארוואס מ'זעט נישט די לבנה איז הגם ווייל ס'קען זיין אז ס'איז פונקט אויף די אנדערע זייט די וועלט, אדער ס'איז פונקט בייטאג וואס מ'קען עס נישט געזען אזוי גוט, וכדומה, אדער ס'איז פונקט נאנט צו די זון. ס'איז דא אלע מיני זאכן וואס זענען כאילו טעכנישע זאכן וואס מאכט מען זאל נישט קענען זען די לבנה.

און ס'איז אמת במציאות, איינער וועט פרעגן ווען הייבט זיך אן דער חודש פון די לבנה, איז אמת אז ס'איז נישט אלעמאל אין איין טאג. ס'קען זיין צווישן צוויי טעג, פארשטייסט? ווייל ס'איז דא ווען ס'איז אינגאנצן ביי די דיבוק, נאכדעם איז דא ווען ס'הייבט אן אביסל קענען זען, און ס'ווענדט זיך צו ס'איז אינדערפרי צו ס'איז ביינאכט, פארשידענע אנדערע זאכן.

סאו ס'זעט מיר נישט אויס אזא מאדנע זאך אז ס'זאל זיין צוויי טעג ראש חודש. ס'זאל זיין א נאטורליכע זאך צוויי טעג ראש חודש, נישט נאר וועגן א ספק. אונז רופן עס א ספק, ווייל למעשה, דער בית דין איז קובע איינע פון די טעג ראש חודש. זייער דזשאב איז צו מכריע זיין דעם ספק, אבער דער ספק איז אלעמאל געווען.

"בכסה ליום חגנו" — דער נאמען פון ראש השנה אנטהאלט שוין דעם ספק

Speaker 1: זייער גוט. ס'שטימט זייער גוט, ווייל דער בית דין ווייסט ווען בערך ס'קומט, און לויט דעם האבן זיי מקבל עדות געווען. ס'טייטשט, זייער אחריות איז געווען לויט דעם פשט וואס דו זאגסט שטימט זייער גוט, דאס "בכסה ליום חגנו" איז ממש אין די נאמען פון ראש השנה שטייט שוין די בכסה, היות אז ס'איז דא דער טאג וואס די לבנה איז מתכסה, און יענער טאג איז אזא האלב ראש חודש, אזא ספק ראש חודש.

Speaker 2: רייט, עקזעקטלי.

Speaker 1: וועגן דעם פארשטייט מען די חילוק פון ראש השנה און אנדערע חדשים, ווייל ראש השנה איז ממש די צייט ווען ס'איז איינע פון די... אנדערע חדשים איז שוין דער ספק אדורך געפארן, געווענליך, ס'איז שוין געווען א צוויי וואכן צוריק איז געווען דער ספק. ראש השנה געשעט אין דעם טאג פון ספק.

Speaker 2: זייער גוט.

פארגלייך צו בין השמשות

Speaker 1: ס'איז ענליך וואס אסאך לומדים זאגן וועגן בין השמשות.

Speaker 2: יא, בין השמשות איז נישט נאר א ספק אין הלכה, ס'איז א ספק אין מציאות. ס'קען זיין די חכמים זאלן מכריע זיין לויט די הלכה ווען הייבט זיך אן די נאכט, אבער דער פאקט איז אז ס'איז דא די... די מצוה כביכול, רייסט די דמדומים. און די סעודה איז עפעס געווען אזא סעודת שמחת היתר הספיקות, אזא...

Speaker 1: זייער שיין, אקעי. טראכט איך אז דאס איז דער סוד פון דעם ראש השנה איז מער...

"הא למדת שאפילו יום טוב של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים"

Speaker 1: קיצור, **"הא למדת"**, זאגט דער רמב"ם, **"הא למדת שאפילו יום טוב של ראש השנה בזמן הזה מדברי סופרים"**. דאס הייסט, בזמן הבית איז געווען עכטע סופרים, אבער בזמן הזה איז עס ווייטער פון די סופרים. און וועגן דעם איז טאקע קדושה אחת. הגם לויט דער רמב"ם, לויט דער רמב"ם'ס אייגענע חידוש דארף אלע ימים טובים זיין קדושה אחת.

און דא זעען מיר אויך אז ווען מ'זאגט דא אז מ'זאל מאכן נאך א טאג יום טוב, למשל, בזמן הבית, איז נישט נאר געווען מ'זאל נישט טון מלאכות, נאר מ'זאל פראווען דעם יום טוב מיט די גאנצע מיט אלע פופטשעס. מ'זאל נאכאמאל בלאזן שופר, ווייל אויף ראש השנה זעט מען דאך עס. לכאורה, ס'שטייט נישט קלאר. איך געדענק אז וועגן דעם איז דא א מבוכה, דאס שטייט אין עקי קודש, צו ס'מיינט מען בלאזן שופר צו נישט. אבער מען קען שוין לערנען. מען האט דאך געטון די עיקר יום טוב האט מען געטון. מען האט געטון די סדר, מען האט געטון די... די צווייטע טאג איז געווען אזא ספקא דאורייתא פון יום טוב. ס'קען זיך נישט זיין אז דאס איז גרינגער. ס'הייסט, צו בלאזן שופר קאסט דאך נישט קיין געלט. דער חידוש איז דער קרבן, אפשר... אנדערע זאכן.

הלכה ט' — "אין עשיית יום אחד תלוי בקריבות המקום"

דער רמב"ם'ס הקדמה — פארוואס דארף מען דעם הסבר

Speaker 1: שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער. יעצט גייט ער און מסביר אביסל מער. זאגט ער אזוי. יעצט, עד כאן האבן מיר געלערנט די יסוד פארוואס מ'דארף מאכן יום טוב שני. יעצט דארף מען וויסן, איינמאל אונז טוען מיר יעצט יום טוב שני, ווייל אזוי איז די תקנת חכמים, גייט ער מער, ער איז מסביר אזוי.

סאו איך וויל דיר זאגן, איך מיין אז די הקדמה דארף צו זיין דאס. ס'קומט אויס אז... אז... טעארעטיקלי... וואו מ'האט געהאט, אזוי פשוט פשט וואלט א איד געלערנט ביז דא וואלט ער פארשטאנען, דארט וואו ס'איז

געקומען די שליחי תשרי, דארט מאכט מען איין טאג, דארט וואו ס'איז נישט געקומען מאכט מען צוויי טעג, און א גוטן טאג.

יעצט, איך מיין אז דער רמב"ם שרייבט די גאנצע שטיקל צו פארענטפערן א געוויסע מנהג וואס איז נישט אזוי. די פאקט אבער איז, לפחות וויאזוי דער רמב"ם האט געזען, מ'דארף וויסן אז ס'איז געווען געגנטער וואס ס'איז געווען אנדערע מנהגים, אבער די פאקט איז אז ס'וואוינען אידן, בזמן הרמב"ם אליין האט ער געוואוינט אין מצרים אסאך צייט, גאנץ נאנט צו ארץ ישראל, און די אידן פלעגן וואוינען אין סיריע אלע דורות. אלעקסאנדריע איז אין מצרים.

Speaker 2: יא, אזוי, אין סיריע, אין ארם צובא, וויאזוי הייסט עס דארט, דמשק, יא?

Speaker 1: דמשק, סוריא, דמשק, דאס זענען געגנטער וואס זענען ממש א האלבע שעה צו פארן פון צפת, א שעה, ס'איז נישט ווייט פון ארץ ישראל.

Speaker 2: אבער נישט מיט א קאר.

Speaker 1: יא, אמאל נעמט עס אפשר א האלבע טאג, וואס איז א חילוק, א טאג, ס'איז נישט זייער ווייט. און עם כל זה, דער מנהג וואס דער רמב"ם האט געקענט איז צו מאכן צוויי טעג יום טוב דארט. ס'איז קיינמאל נישט געווען, אדער לפחות דער רמב"ם האט קיינמאל נישט געהערט פון א מנהג וואס מאכט נאר איין טאג יום טוב אין נענטערע פלעצער. און לכאורה איז דאך שווער, אודאי, אויב ס'וואלט געווען ראיה וואלטן דאך געקומען דארט שלוחים, וואלט מען געמאכט איין טאג יום טוב.

וואס האט דער רמב"ם פריער געזאגט? אז די גאנצע ענין איז אנהאלטן די מנהג אבותיהם. סאו פלעצער וואס ס'איז קיינמאל נישט געווען אזא מנהג אבותיהם ווייל ס'איז נאנט, די שלוחים פלעגן יא אנקומען, איז נאך קיינמאל נישט געווארן איינגעפירט שני ימים של יום טוב.

דער רמב"ם'ס חילוק — נישט געאגראפיע נאר מציאות

Speaker 1: אבער דער רמב"ם זאגט אז די מציאות איז נישט אזוי. אויף דעם ענטפערט דער רמב"ם א תירוץ, מאכט דער רמב"ם א חילוק. אויף דעם זאגט ער הלכה ט', זאגט דער רמב"ם, **"אין עשיית יום אחד תלוי בקריבות המקום"**. לויט די חשבון וואס מיר זענען יעצט, וואלט עס געדארפט האבן צו טון מיט ווי נאנט ס'איז אז די שלוחים זאלן קענען אנקומען. איז דער רמב"ם מסביר, **"כיצד?"**, ס'גייט נישט מיט דיסטענס, מיט דזשיאגראפיע.

וואס זאגט דער רמב"ם אזוי? **"כיצד? אם היה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות, שבודאי אפשר שיגיעו להם שלוחים"**, ס'טייטש אפילו אין חודש תשרי, דארט איז דאך נישטא קיין צען טעג, פינף טעג קען מען דאך שנעל אנקומען, איז לויט דעם וואלט מען וועגן געדארפט זאגן אז מ'זאל מאכן איין טאג יום טוב. זאגט דער רמב"ם, ניין, **"אין אומרים שאנשי מקום זה עושים יום טוב אחד"**. פארוואס? דער תירוץ איז, פארוואס? זאגט דער רמב"ם, **"שמי יאמר לנו שהיו שלוחים יוצאים למקום זה? שלא היו השלוחים יוצאים למקום זה מפני שלא היו שם ישראל"**.

דער רמב"ם זאגט אז די זאך האט נישט צוטון מיט קרבת מקום, מיט געאגראפיע, ווי נאנט ס'איז, נאר ס'האט אויך צוטון מיט די מציאות צו שלוחים פלעגן אנקומען אהין. ווייל א פלאץ וואו שלוחים פלעגן אנקומען איז דער מנהג אבותיהם געווען צו האבן איין טאג, אבער פלעצער וואו שלוחים זענען נישט אנגעקומען האט נאכנישט קיין מנהג. **ואחר שחזרו לקבוע על פי החשבון**, נאר נאכדעם וואס מ'האט אנגעהויבן קובע זיין על פי חשבון **האבן זיך באזעצט דארטן אידן, שהם חייבים לעשות שני ימים טובים**.

ס'קען זיין אז ווער האט זיך באזעצט דער ערשטער אין די שטאט וואס איז א נייע שטאט, ווער האט זיך באזעצט דארטן? האבן זיך באזעצט דארטן אידן פון אן אנדערע ווייטע פלאץ וואס זייער מנהג אבות פון יארן איז געווען צו מאכן שני ימים טובים. סאו ווען מ'האט געגרינדעט דעם פלאץ, וואס איז געווען דער מנהג המקום? לויט די מנהג פון ווען די מנהג זענען געקומען אהין. דא זעען מיר אונז אויך גאנץ קלאר אז ווען מ'גרינדעט א נייע פלאץ, איז נישט פשט אז דער פלאץ איז בלענק, ס'איז א בלענק פעידזש. יעצט האט נאך נישט דער פלאץ א מנהג, נאר דער פלאץ גייט יעצט האבן דעם מנהג פון די מענטשן לויט וואס די מענטשן זענען.

דיסקוסיע: וואס איז דער דיפאלט — איין טאג אדער צוויי טעג?

Speaker 2: איך בין נישט זיכער אז דו האסט געליינט ריכטיג די שורה. מיט אנדערע ווערטער, דער רמב"ם האלט אז זיי וואלטן געדארפט מאכן צוויי טעג. פארוואס? ווייל אין די שטאט וואו זיי זענען געקומען איז קיינמאל נישט געקומען שלוחים. אבער ער זאגט נישט דא קלאר וואס דו האסט אריינגעלייגט. ער זאגט נישט, אויב וואלטן געווען מענטשן וואלטן אנגעקומען. אבער וואלט געווען איז נישט קיין ריזן צו מאכן א מנהג. וואלט געווען איז וואלט געווען. אונז לעבן נישט אין די וועלט וואס וואלט געווען, אונז לעבן אין די וועלט וואס איז געווען. איז געווען אין דעם פלאץ קיין איין מאל נישט געקומען קיין שליחים. ממילא, אין א פלאץ וואס ס'קומט נישט קיין שליחים, דארף מען מאכן צוויי טעג.

Speaker 1: איך מיין אז איך דארף יא לערנען אזוי ווי איך האב געלערנט, ווייל ס'איז די אנדערע וועי אראונד. די... די... ווען ס'איז נאכנישט דא גארנישט, איז דא איין טאג יום טוב. דארטן ווי... ווער האט דאך געזאגט, אפשר פארקערט. די תורה האט געמאכט איין טאג יום טוב.

Speaker 2: איך ווייס וואס די תורה האט געזאגט, איך בין פלעצער וואו די שלוחים זענען נישט געקומען, איז געווארן א מנהג המקום אז מען מאכט צוויי טעג. און דאס איז דאך נאכנישט דא קיין מנהג המקום אז מען מאכט צוויי טעג. אויף דעם פלאץ האלט נישט א מנהג המקום, נישט אזוי, נישט אזוי. נאר ער זאגט אז די מענטשן וואס האבן זיך דארטן מיטגעברענגט מיט זיך דעם מנהג המקום פון צוויי טעג.

Speaker 1: ניין, ניין, איך בין נישט מסכים. מ'קען נישט מסכים. איז דעמאלטס וואס זאגט ער די ווארט **ישבו שם ישראל הם שהם חייבים לעשות את השנים טובים**? ווייל אלע אידן האבן געזאגט.

Speaker 2: ווייל ער איז אָסומד, אודאי, ווייל גוים רעכענען זיך נישט, די שליחים זענען נישט געקומען צו גויים.

Speaker 1: ניין, איך זאג אידן, רופט ער אידן?

Speaker 2: ניין, אלעמאל ישראלים. אין די משנה צו רופן אידן אידן שטייט אין די מגילה זעלבסט, אבער לשון חכמים איז אלעמאל ישראלים.

Speaker 1: ער מיינט נישט צו זאגן דוקא אידן פון ארץ ישראל?

Speaker 2: ניין, ניין, ניין. דוקא חוץ לארץ?

Speaker 1: ניין, ניין, ניין. זיכער נישט, ער איז א נארמאלער מענטש.

Speaker 2: ניין, איך ווייס אז ישראל מיינט אידן. און בני ישראל. אידישע קינדער. און איך זאג אז ס'איז נישט ריכטיג, ווייל ס'מאכט נישט קיין סענס.

Speaker 1: איך וויל גיין ווייטער דא, ווייל אונז גייען ווערן סטאק דא, אבער מ'קען לערנען אזוי ווי דו זאגסט, אבער מ'גייט זען שפעטער, דער רמב"ם רעדט בפירוש פון א קעיס אז מ'מאכט א נייע שטאט וואס מ'דארף טון. ער זאגט נישט אז מ'גייט לויט פון וואו די מענטשן קומען פון.

סאו, ס'איז דאך דא די שאלה פון מקום שאין מנהג. סאו, מ'קען אויף דעם מאכן די זאך, וואס האט דאך דער פעימעס חכם צבי, וואס ער זאגט אז ער פארשטייט נישט, אויב מ'קומט צו א פלאץ וואס דארט קומען שליחים, וואס גייט מיר אן וואו דו ביסט געווען נעכטן? היינט ווייסט ער דאך אז ס'איז יום טוב, און דער מקום האט א מנהג אז ס'מאכט סענס דעם מנהג, ווייל מ'ווייסט דאך דא.

סאו, ס'איז נישט קלאר. איך מיין אז דער רמב"ם מיינט נישט לאו דוקא יענץ, ער מיינט סתם אז... פרעגסטו א גוטע קשיא, ווער איז דער מוציא מחבירו? דער רמב"ם האט עפעס געהאלטן אז ס'איז נישט דא קיין מוציא,

נישט דא קיין דיפאלט וואס מ'מאכט איין טאג. פארקערט, ס'איז דא צוויי הלכות, און פארקערט, ס'זעט אויס אז דער רמב"ם קוקט אויס פארקערט, נאר אין די פלעצער וואס מ'ווייסט דאך, ווייל מ'גייט דאך לחומרא, זעטסו דאך אז די הלכות... אזוי, אונז ווילן דאך מאכן זיכער אז מ'ווערט נישט נכשל מיט יום טוב, סאו צוויי טעג איז מען מער אויף די סעיפער סייד. אזוי זעט אויס פון די גאנצע הלכה, אלעס ווייל ס'איז געווען עפעס א חשש. ווייל אמאל איז געווען ראש השנה, זעטסט דאך אז מ'גייט לחומרא אין די אלע הלכות.

צוויי סיבות פארוואס שלוחים זענען נישט אנגעקומען

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם, או, אויב נישט אויך, אדער נאך א סיבה פארוואס אפשר זענען נישט געווען קיין שליחים דארט, אדער ווייל ס'זענען נישט געווען דארטן קיין אידן, אדער אפילו אויב איז יא געווען דארטן א אידישע געגנט, אבער אפשר איז געווען א חירום בדרך, אפשר איז געווען עפעס אן עמערדזשענסי דארטן, איך ווייס, רויבער האבן דארטן אפגעשפארט מיט זיינע קעטשקעס. **בדרך כדרך שהיה בין יהודה וגולה בימי חכמי המשנה.** אונז ווייסן מיר אז אין ימי חכמי המשנה איז געווען די רומיים, ס'איז געווען מלחמות, און מ'האט נישט געקענט, ס'איז נישט געווען שייכות מציאות צווישן ירושלים און גולה.

Speaker 2: ס'איז דא עפעס א פלאץ אין קידוש החודש? ס'איז דא עפעס א גמרא אז א לאנגע צייט, שבעים שנה, איז נישט א מענטש דורכגעגאנגען ארץ יהודה?

Speaker 1: ניין, ניין, ס'האט נישט צוטון מיט דעם. נישט דאס?

Speaker 2: נישט דאס איז וואס מ'האט געזאגט?

Speaker 1: ניין, ניין, ניין, ער מיינט אז ס'שטייט...

הלכות קידוש החודש – פרק ה (המשך): יום טוב שני של גלויות – דער רמב"ם'ס כלל און דער מנהג העולם

דער רמב"ם'ס הכרח: ס'איז נישט תלוי אין קרבת מקום

אפשר איז געווען עפעס אן עמערדזשענסי דארטן, איך ווייס, די רויבער האבן דארטן אפגעשפארט מיט זייערע קעטשקעס.

בדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי חכמי המשנה. אונז ווייסן אז אין ימי חכמי המשנה איז געווען די רומיים, ס'איז געווען מלחמות, און מ'האט נישט געקענט, ס'איז נישט געווען שירות מציאות צווישן ירושלים און גליל. ס'איז דא אפשר אין קידוש החודש, ס'איז דא אפשר א גמרא אז א לאנגע צייט, שבעים שנה, איז נישט א מענטש דורכגעגאנגען ארץ יהודה? ניין, ניין, ס'האט נישט צוטון מיט דאס. ניין, ניין, ניין, ער מיינט אז ס'שטייט אין די גמרא אין געוויסע פלעצער אז ס'איז נישט קיין שירות מציאות צווישן יהודה און גליל. נישט לגבי קידוש החודש, סתם אזוי. אבער די פוינט איז אז ס'קען זיך מאכן אז ס'איז געווען א שעת חרום, ממילא איז נישט אנגעקומען אהין קיין שלוחים. או מפני שהיו הגוים מונעים את השלוחים לעבור בעיניהם, אפשר האבן די גוים מונע געווען די שלוחים פון א דורכגיין. ממילא איז אין יענעם פלאץ נישט געווען א מסורה פון איין טאג, ממילא בלייבט מען ביי די חומרא פון צוויי טעג.

זאגט דער רמב"ם, **ואילו היה הדבר תלוי בקרבת המקום,** דער רמב"ם איז יעצט מסביר געווען אז ס'איז נישט קרבת המקום. זאגט דער רמב"ם, אויב וואלט יא געווען קרבת המקום, וואלט אויסגעקומען אסאך זאכן וואלטן נישט געשטימט. פארוואס? ווייל **כל בני מצרים** וואלטן געדארפט מאכן איין טאג, **שאי אפשר שלא יגיעו אליהם שלוחי תשרי.** מצרים איז נישט אזוי ווייט, **שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון.** אויב גייט מען די וועג פון אשקלון, איז דא געווען עפעס א הייוועי וואס האט געהייסן דרך אשקלון? יא, אין די פסוק הייסט עס דרך ארץ פלשתים. דרך ארץ פלשתים. אשקלון איז די הויפט שטאט פון פלשתים אין יהושע'ס צייטן. מיינט מען פארט אויפ'ן קאוסט. אקעי, מ'פארט לעבן די ים, זייער גוט. איז א גראדע וועג. אויב מ'גייט דורך די מדבר, אויב מ'גייט דורך א גראדע וועג, איז **א מהלך שמונה ימים או פחות.** ס'קען נעמען פערציג יאר, יא? אבער אויב מ'פארט דורך אשקלון, וואס איז דרך ארץ פלשתים, נעמט עס אכט טעג. אכט טעג או פחות. יא, זייער גוט. זייער גוט, אכט טעג אפשר. **וכן רוב סוריא.** וכן רוב סוריא. אויך איז עס נאנט. און אונז ווייסן דאך למעשה אז ס'איז נישט אזוי אז אין מצרים און אין... איך מיין חוץ לארץ בכלל וואס חז"ל רעדן, מיינט די געגנטער, יא? מ'האט נישט גערעדט דעמאלטס פון קיין חוץ לארץ אין אמעריקע. ווען מ'זאגט בני חוץ לארץ, אה, אקעי. **ולמדת שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.** סאו האב איך א הכרח אז ס'איז נישט קרבת מקום.

סאו בעיסיקלי האט ער א הכרח פון די מנהג, פון די היסטאריע.

דער רמב"ם'ס כלל: ווער מאכט איין טאג און ווער מאכט צוויי טעג

זאל ממילא וויאזוי גייט מען אפלערנען די זאך? ער גייט מאכן סך הכל. ער ברענגט אז ס'שטייט אין ירושלמי אפשר אז מ'פלעגט נישט מאכן צוויי טעג דארטן, נישט קלאר. ס'קען זיין אז ס'איז דא יא געוויסע פלעצער וואס מ'מאכט יא. אבער דער רמב"ם גייט זאגן, דער רמב"ם איז מודה אז ס'קען זיין א פלאץ וואס מ'מאכט. לאמיר זאגן.

זאגט דער רמב"ם, ס'קומט אויס אז סך הכל די הלכה איז אזוי. **נמצא עיקר דבר זה... כל מקום שיש בינו בין ירושלים, מהלך יתר על עשרה ימים גמורים,** א פלאץ וואו ס'דויערט מער ווי צען טעג אנצוקומען, ס'שטייטש שליחי תשרי האבן נישט געקענט קומען, **אותן שני ימים לעולם** קען מען אראפגעבן קדם. איז דער מנהג אייביג געווען אז מ'האט געמאכט דארטן צוויי טעג, **און די סיבה איז שוין שליחי כל תשרי ותשרי מגיעים אלא למקום שבינו בין ירושלים, מהלך עשרה ימים בפחות.** יא, די שליחים האבן נישט געטארט גיין שבת און יום טוב, איז נאר געבליבן צען טעג, איז יענע פלאץ זענען נישט אנגעקומען קיין שליחים, איז שוין געווען דער מנהג פון זמן הבחירות. א בית פון ווען סנהדרין, פון זמן הסנהדרין, ס'זאל מאכן דארטן צוויי טעג, און ס'איז זיכער אז מ'דארף ממשיך זיין מנהג אבותיהם בדרך.

פלעצער אינערהאלב צען טעג – דריי קאטעגאריעס

ווייטער, **בכל מקום שרבינו בירושלים איז מהלך עשרה ימים בשוה או הפחות, שאפשר שהיו שלוחים מגיע אליו,** פלעצער וואו ס'איז נאך אין די עשרה ימים, מזרועים. דארף מען טשעקן אזוי: **אם אותו המקום ארץ ישראל שהיה בו ישראל בשעת הראיה בכיבוש שני,** אויב איז יענע פלאץ געווען א חלק פון ארץ ישראל ווען מ'האט יא מקדש געווען על פי ראיה בכיבוש שני, פארוואס זאגט ער דאס ווארט כיבוש? פארוואס גייט מען נישט אפיקע עולה מצרים? ווייל אין אשכולון, וואס דער רמב"ם גייט זאגן אז ס'הייסט חוץ לארץ, איז געווען כבש עולה מצרים, אבער נישט כבש עולה בבא, וואס דאזנט קאונט. אקעי, מ'וועט שוין זען, לאמיר אריינגיין אין דעם. שפעטער, **כגון,** זאגט דער רמב"ם, אין וועלכע שטעט למשל זענען געווען פארט פון ישראל? ס'שטייט אין די גמרא די שטעט. די גמרא וואס מ'זעט אייביג, **אשה, שפראם, ליד, יבנה.** שפראם? וויאזוי זאגט מען עס? היינט זאגט מען שפראם, אבער עפעס אזוי. **ולידה, ויבנה.** פון **נוב,** פון **טבריה,** וואס דאס זענען געווען חשוב'ע שטעט בזמן שהיה בית דין. איז די אלע פלעצער, **יום אחד** לאלדארף מען מאכן נאר איין טאג, ווייל דארטן איז אייביג שלוחים אנגעקומען, און דארטן איז אייביג געווען דער מנהג צו מאכן איין טאג, אויסער ראש השנה אזוי ווי ער האט געזאגט.

אבער וואס טוט זיך אין **אותן מקום מסורת, כגון צור ודמשק ואשקלון,** אדער אפשר חלקים פון אשקלון, איך ווייס נישט וואס דער תירוץ איז, אזוי ווי אשקלון איז נאך אין ארץ ישראל. אשקלון איז מכובש עולי מצרים ולא כובש עולי בבל. צו עולי מצרים איז יא כובש געווען איז א גוטע שאלה, אבער על כל פנים, ס'איז אין די עולי מצרים. מ'זאל זאגן לויט די גבולות ארץ ישראל וואס שטייט אין פרשת מסעי, אשקלון איז היינט א אידישע שטאט געהעריג. איז די היינטיגע אשקלון איז דארטן וואו ס'איז נישט געווען אמאל אשקלון? אקעי. איך ווייס, ס'איז א גאס ארויף, ס'איז א חלק, בערך אין יענעם פלאץ.

צור און דמשק ווייסט איר געוויס וואו ס'איז. צור איז געווען שטארק אידישע פלעצער. צור איז... נישט ממש אין סיריע, היינט הייסט עס לבנון, רייט? אויך דארט אויפן... אה, צור איז אין לבנון, יא, לעבן די באָרדער מיט ארץ ישראל. יא, ס'איז ממש געווען א אידישע... זיי האבן געטראפן אין הלכות שקלים איז געשטאנען די ווארט צור, כסף צורי. איך געדענק אזא לשון כסף. אבער ס'איז געווען זייער נאנט. יעצט האט מען גענוצט געלט פון צור, יא. יא, ס'איז געווען גרויסע זאכן דארט. צור איז... די חיזבאללא רעדט זיך דארט היינט. ס'איז גאר נאנט. זאלן זיי האבן גרויסע הצלחה.

קיצור, די פלעצער וואס איז נישט געווען א פלאץ וואס איז כיבוש שיינערהייט, האט מען נישט מקדש געווען דארטן בשעת ראיה, אדער פלעצער וואס זענען מחוצה לארץ, **כגון מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן.** מצרים ווייסט איר געוויס וואו ס'איז, עמון ומואב איז ערגעץ אויך אין די דזשארדן געגנט. איז דעמאלטס איז **אותן כמנהג אבותיהם שבידיהם, אם יום אחד יום אחד.** דארף מען טשעקן די שטאט. ס'איז געווען שטעט וואו ס'איז דארטן געווען די מסורה אז די שליחים פלעגן אנקומען אהין, האט מען געמאכט יום אחד. דארף מען אנהאלטן די מנהג פון יום אחד, **ואם שני ימים שני ימים.** דא גייט מען מיט די מנהג. ווייל מ'דארף האבן א מנהג וואס איז מעיד אז ס'קומען שלוחים בזמן הראיה צו יענע געגנט, און דעמאלטס שטערט נישט אז ס'איז חוץ לארץ. ס'מעג זיין אין סיריע, ס'מעג זיין עניוועיר.

מ'קען אפשר זאגן אזוי ווי אז מ'דארף חושש זיין אייביג אז אפשר איז צוויי טעג יום טוב. אויב איז דא א מנהג, דארף מען נישט אויף דעם חושש זיין. אויב איז דא די מנהג אז מ'האט געמאכט נאר יום אחד, דארף מען נישט אויף דעם חושש זיין. ער זאגט נישט קלאר וואס איז די מוציא מחברי כולי. יא. אקעי. ווייטער? יא.

נייע שטעט אן מנהג — מאכט מען צוויי טעג כמנהג רוב העולם

ואם אותו... דאס איז א פלאץ וואס איז בערך צען טעג. שלוחים האבן געקענט אנקומען. דארף מען וויסן צו זיי זענען למעשה אנגעקומען. אויב ווייסט מען אז זיי זענען אנגעקומען איז יום אחד, אויב ווייסט מען נישט דארף מען פרעגן דעם מנהג, און דער מנהג זאגט דיר צו מ'איז אנגעקומען. דער רמב"ם זאגט קלאר אז מ'דארף האבן א מנהג באופן חיובי וואס ווייסט אז דארט איז דער איין טאג, און נישט מאכט מען צוויי טעג.

אבער **מקום שבינו ובין ירושלים עשרה פחות או עשרה יותר**, ווי אין חוץ לארץ, **סוריא**, וואס ס'האט א האלבע דין... יא, ווייל דער כיבוש דוד, לענין ישוב ארץ ישראל איז א מצוה צו וואוינען דארט. אקעי. **ואין להם מנהג**, און ס'איז נישט דא דארטן קיין מנהג, ס'טייטש מ'ווייסט נישט דעם מנהג, אדער א שטאט וואס האט נאך נישט קיין מנהג ווייל ס'איז א נייע שטאט, **או שהיה ישוב שנתחדש במדבר ארץ ישראל**, מ'האט געמאכט נייע שטעט אין מדבר, איך ווייס, באר שבע, אדער א פלאץ וואו אידן האבן זיך דזשאסט באזעצט, דאס הייסט אפילו ס'איז נישט געווען קיין מדבר, ס'איז א גוי'אישע שטאט, איז היות אז ס'איז נאך נישט געווען דארטן קיין מנהג, איז **עושין אותו שני ימים כמנהג רוב העולם.** זאגט דער רמב"ם, אז שני ימים כמנהג רוב העולם. אן אינטערעסאנטע הלכה. וואס הייסט רוב? אז מ'מאכט רוב פון צוויי טעג.

חידוש: פלעצער אין חוץ לארץ מיט איין טאג, און פלעצער אין ארץ ישראל מיט צוויי טעג

זאל זיין אינטערעסאנט, לויט די שיטת הרמב"ם קומט אויס אז ס'איז דא פלעצער אין חוץ לארץ וואו ס'איז דא יום אחד, און ס'איז דא פלעצער אין ארץ ישראל וואו ס'איז דא שני ימים. אלעס ווענדט זיך מיט די מנהג וואס ס'ווענדט זיך אין די שלוחים.

זאגט דער רמב"ם, **וכל יום טוב שני מדברי סופרים...** לאמיר ענדיגן דעם שטיקל, יא? דאס איז אלעס מדברי סופרים. **אפילו יום טוב שני של ראש השנה**, וואס מ'האט שוין געטון אפילו אין זמן הבית, איז בר מצוה מדברי סופרים.

דער מנהג העולם איז נישט ווי דער רמב"ם — די שיטת הריטב"א

יעצט דארף מען עס פארציילן, אונז טוען מיר דאך נישט דעם מנהג לויט ווי איך ווייס. לויט דער רמב"ם קומט אויס א גרויסע חומרא, א געוויסע קולא וואס איז אויך נישט קיין איין א חומרא. אויב ס'איז דא א שטעטל ערגעץ נעבן ארץ ישראל וואס מ'האט א מסורה, נא פראבלעם. נאכדעם איז דא אן אנדערע זאך, אז לויט די רמב"ם זאגט ער מפורש אז מ'מאכט א נייע שטאט אין ארץ ישראל וואס מ'ווייסט נישט אז דארט וועט קומען שליחי תשרי, דארף מען מאכן צוויי טעג. קומט אויס אז אין תל אביב און בני ברק און איך ווייס נישט וואו נאך, דארף מען זיכער לויט די רמב"ם מאכן צוויי טעג יום טוב. קיין איין איד אין די וועלט, חוץ פון אפשר איז דא עפעס א מחמיר, אבער באופן כללי קיינער פירט זיך נישט אזוי. און פארוואס פירט מען זיך נישט אזוי? ווייל דער הייליגער ריטב"א זאגט שוין, און לכאורה נאך ראשונים, אז מ'פירט זיך נישט אזוי.

דער מנהג איז אז סיי לחומרא און סיי לקולא. דאס הייסט, דער מנהג איז, אזוי ברענגען זיי פון די ריטב"א און אלע פוסקים, ער ברענגט אז די אחרונים זאגן אז אזוי איז דער מנהג און אזוי איז די הלכה. דער מנהג איז, אפילו אין ארץ ישראל וואו שלוחים זענען נישט געקומען איז איין טאג, און אפילו אין חוץ לארץ וואו שלוחים וועלן יא קומען איז צוויי טעג.

אזוי אז מיר מאכן ווי דער רמב"ם איז מער מקיל ווי דער רמב"ם. רייט, אבער כאילו... לאמיר זאגן אלכסנדריא אדער צור... כאילו דער מנהג נעמט אן א נייע זאך, אז ס'איז נישט תלוי אין... טעארעטיש איז לכאורה אמת, דער רמב"ם ברענגט אז ס'גייט מיט די שלוחים, אבער דער רמב"ם האט דאך געמאכט שוין א רוב, רייט? דער רמב"ם האט שוין געמאכט א רוב אז מ'גייט דארט רוב העולם. זאגן זיי, פארוואס זאל מען מאכן א רוב העולם? זאל מען מאכן א רוב ארץ ישראל. רוב ארץ ישראל איז דאך די הייליגע ארץ ישראל, וואס קען דאס זיין? איז זיכער ארץ ישראל מאכט מען, אבער חוץ לארץ איז נישט. דאס איז די שיטה פון די ריטב"א, קומט אויס אז ס'איז אויך דא א חומרא. די וועלט פירט זיך אזוי מיט דעם.

א דריטע שיטה: דער חינוך — נאך מער מקיל

יא, ס'איז דא א דריטע שיטה ראשונים, נישט איך נאר וועגן דעם, אבער ס'איז דא א שיטה, די מפרשים זאגן אזוי, ס'איז דא א דריטע שיטה אין די ראשונים פון די חינוך און אנדערע, אז אין חוץ לארץ, אז לקולא מער פון די רמב"ם אינגאנצן, אז אוודאי אין גאנץ ארץ ישראל טוט מען איין טאג, אבער אויך אין חוץ לארץ איז דא פלעצער וואס מ'קען טון איין טאג אויב ס'איז גענוג ווייט. דאס איז די שיטה פון אנדערע צדיקים.

דער רמב"ם אליין האט נישט איינגעפירט זיין שיטה

און מ'דארף וויסן, דער רמב"ם אליין איז געווען אין ארץ ישראל, ער האט זיך נישט אינטערעסירט אין דעם מנהג, אדער ער האט נישט איינגעפירט זיין מנהג. ס'איז נישט געווען איינצייט אין ארץ ישראל וואו מ'האט געהאלטן צוויי טעג יום טוב? לכאורה נישט. און לכאורה דער מנהג, אויב מ'גייט מיט מנהג אבותיהם, איז ער אזא שטארקע סברא אז מ'זאל טון אזוי ווי אונז זאגן דא. אמת.

און ס'איז שוין די פריערדיגע שאלה, ער ברענגט אין שאלות תשובות מהריט"ץ, ווערעוועך דאט וואלט, ער האט געזאגט אז קיין ווייסט צו

דער חשבון פון היינט און די סמכות פון בני ארץ ישראל

הלכה יג (המשך) — דער חשבון פון היינט און די סמכות פון בני ארץ ישראל

און מ'דארף וויסן אז דער רמב"ם אליין איז געווען אין ארץ ישראל, ס'האט זיך נישט אינטערעסירט אין דעם מנהג, אדער ער האט נישט איינגעפירט זיין מנהג. ס'איז נישט געווען איינע צייט אין ארץ ישראל וואו מ'האט געהאלטן צוויי טעג יום טוב? לכאורה נישט.

און לכאורה דער מנהג, אויב מ'גייט מיט מנהג אבותיהם, איז ער א זייער שטארקע סברא אז מ'זאל טון אזוי ווי אונז זאגן דא. אמת.

און ס'איז שוין די פריערדיגע שאלה, ער ברענגט אין שאלת תשובת מהרי"ט, ווערעווער דאס וואס האט געזאגט אז קיין ווייס צו צפת איז געווען. רבי יונתן סהלון, יא? ווער איז דאס געווען? רבי יונתן סהלון. וואס האט ער געטון? עניוועיס, ער האט געלערנט תורה. אהא.

און ס'איז דא, אה, ער זאגט אז דער חזון איש טענה'ט יא, חס"ל איז דער חס"ן איש? איך מיין אז חי אדם... חס"ן איז דער חס"ן איש, דער ליובאוויטשער פאסט נישט צו רבים איז חס"ן איש. נאר איך געדענק אז ס'איז דא א חס"ן איש דא, אז אפילו לויט דער רמב"ם וויל ער דוחק זיין אז אין ארץ ישראל גייט מען אויף לויט רוב ארץ ישראל. דאס וואס דער רמב"ם זאגט נישט? מ'ווייסט זיכער. דער רמב"ם זאגט נישט מיט ספק. ס'איז נישט קלאר. רבים זאגט יא, כמנהג רוב העולם.

על כל פנים, ס'איז יא דא עפעס, ער ברענגט אז ס'איז יא געווען. ס'קען יא זיין א שאלה וואס טוט זיך לויט די שיטת הרמב"ם, אבער מיט די היינטיגע ארקעאלאגיע, זייער אסאך שטעט אין ארץ ישראל טרייט מען צו מאכן. בני ברק איז דא וואס זאגן אז ס'איז געאראפיע דארטן וואו ס'איז געווען די עיר בני ברק. און אפילו לויט דעם וואס דער רמב"ם האט עס נישט ליב געהאט, ווייל דאס הייסט נישט אז ס'איז געווען א קאנטיניועישאן פון א מנהג. לכאורה נישט.

איך האב דאך געוואלט אזוי ווי מ'האט אפגעלערנט יענע שטיקל רמב"ם, צו ס'איז דא ממש א דין אנהאלטן א מנהג, אדער ווייל מ'האט נישט קיין מנהג איז די דיפאלט צוויי טעג.

די שאלה פון אילת

וואס איך וואלט געטראכט איז אז אה, די שאלה, די אנדערע פאליטישע שאלה, א גרויסע מחלוקת הפסקים היינט, איז וועגן פלאץ אזוי ווי אילת, וואס איז זיכער נישט כיבוש עולי מצרים, אבער ס'איז די כיבוש פון די אידן היינט. און ס'איז א גרויסע אידישע שטאט, און ס'איז פארט פון מדינת ישראל, אדער ארץ ישראל החדשה.

איז די הלכה פון די לייט איז תלוי ווי ציוניש מ'איז, סאמהאו. אויב מ'איז מער ציוני, אנערקענט מען אין די כיבוש הציונים. זאגט מען אז אוודאי, ס'האלט א דין ארץ ישראל, לויט די ריטב"א דארף מען מאכן יום טוב אחד. יא?

אויב מ'זאגט אנדערש, אויב מ'גייט מער שטרענג מיט די רמב"ם'ס הלכה, אז יעדע פלאץ וואס איז א ספק, אויב מ'ווייסט נישט אז ס'איז דא א מנהג, דארף מען מאכן צוויי טעג, דעמאלטס הייסט עס חוץ לארץ. מ'ווינט, איך וועל נישט זאגן אז ס'איז חוץ לארץ. יא, ער זאגט אז כיבוש די היינטיגע כיבוש איז לאו שמו כיבוש. בזמן דאך אז נישט אין געווען די שאלה, ניין, ס'מאכט נישט קיין בחורים.

מצד שני, איז דאך אביסל פאני צו זאגן אז מ'זאל מחמיר זיין דארט. פארוואס? ווייל לויט די רמב"ם, איינמאל מ'זעט ווי די רמב"ם האט געקענט צוטיילן די לאנד, דארטן איז דא נאך סיבות צו צוטיילן די לאנד. האב איך געזאגט אז ס'איז דא נאך מער פון דעם.

פארוואס? ווייל די גאנצע זאך אז מ'מאכט יום טוב שני, אפילו אין א פלאץ וואו ס'וואלט געקענט קומען שליחים און ס'איז גראדע נישט געקומען, איז אויך דא זייער א פאני חידוש פון די רמב"ם, כדי לא ישכחו את המנהג. שכל הישוב האט געזאגט, ס'איז א נאנטע פלאץ, ס'איז א נאנטע פלאץ. סאו, און די גאנצע יום טוב שני היינט איז אויך א שווער. א שווערע מנהג צו פארשטיין.

האבן מיר זאגט על פי קבלה אז ארץ ישראל, על קדושת ארץ ישראל, דארט קומען די אורות אין איין טאג, און חוץ לארץ קומט עס אין צוויי טעג. דארף מען בעטן א מקובל זאל פארן אין אילת און זען צו ס'קומט די אורות אין איין טאג אדער צוויי טעג, און נאר דעם מכריע זיין.

אילת איז א שוואכע שטאט, ס'איז דא דארטן פאר די קדושת מיין איך דריי טעג. אבער זייט ר' מענדל האגער איז געגאנגען דארט... שוין, שוין. נו, ס'איז געווארן ערגער. אקעי, וואסער ווי יו סיי.

בקיצור, א מעשה, דאס איז די נושא. איך ווייס נישט, ס'איז אן אינטערעסאנטע שאלה. אבער למעשה, די גאנצע טאג איז א מנהג. סאו אויב די אידן וואס וואוינען דארט פירן זיך צו מאכן איין טאג, איז זייער שווער צו זאגן אז מ'זאל גיין קעגן די מנהג, פארשטייסט? זיי זאגן אז זיי רעכענען זיך נישט אז ס'איז נישט גענוג פרום די אידן.

און דער רמב"ם זאגט, איך נתחדש במדבר ארץ ישראל. ס'זעט אויס ווי ער אליין מאכט א חלוק צווישן פלעצער וואו ס'איז זייער מעגליך שוין געווען. שוין געווען אין א ישוב, נאר אין מדבר איז טשענסעס קליין אז ס'איז... יא, אבער ער זאגט דאך אויך, נו, וויאזוי זאגט ער? אדער ס'איז געווען א נייע אידישע שטאט, ס'איז געווען גוים פארדעם. אהא.

לאמיר אויספירן די לעצטע שטיקל פון די פרק

לאמיר אויספירן די לעצטע שטיקל פון די פרק, וואס דאס זאגט דער רמב"ם, **"זה שאנו מחשבים בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו. ואומרים"**, דער חשבון וואס ער האט פריער געזאגט, אז ס'איז דא א חשבון... מיר וועלן גיין באלד לערנען, יא?

אינטערעסאנט, ער זאגט אז יעדער איינער טוט דעם חשבון אין זייער שטאט? יא. מ'קוקט אויף דעם לוח, אדער וואטעווער, ס'איז בעיסד אויף דעם חשבון. ווער מאכט דעם לוח? דער רב פון שטאט מאכט עס, ניין? ווער מאכט עס ביי ענק? איך ווייס נישט צו קויפן די גראסערי. ס'איז דא מומחים וואס האבן געמאכט די לוח פאר אסאך יארן, און בעסער אויף דעם מאכט מען לוחות. ס'איז א קיצור, מ'קוקט נישט אויף די שולחן ערוך, מ'רעכנט אויס.

יא, זאגט דער רמב"ם, **"דאס וואס מ'זאגט ראש חודש יום פלוני ויום טוב יום פלוני, לא בחשבון שלנו נקבעים ולא עליו אנו סומכים."** פארוואס? איז נישט עפעס א נייע חשבון אז ס'זעצט זיך אראפ נייע תגונים און מאכן חשבון? ניין, ניין, ער מיינט נישט דאס מיינט. ער מיינט אז ער ליגט אין לומדות. נישט אויף אונז די חשבון מאכט מען ראש השנה.

אונז זאגן יעצט א גאנצע פרק, געלערנט אז מ'מאכט ראש השנה על פי חשבון. וואלסטו געמיינט אז די חשבון מאכט די ראש השנה? אז אונז מאכן די חשבון, אונז מאכן ראש השנה. יעדער איינער, יעדער איד זיצט זיך אין זיין שטאט און ער קוקט אין שולחן ערוך וואס די חשבון איז, און ער מאכט ראש חודש, מיינט ער אז ער מאכט ראש חודש. ניין, דו מאכסט נישט די ראש חודש בכלל. נאר וואס?

פארוואס? **"שאין עוברין שנים וקובעין חדשים מחוץ לארץ."** קען נישט, אפילו מיט א חשבון. דאס וואס מיר זאגן פריער אז ס'איז דא א הלכה פון א חשבון, האט נישט מבטל געווען די הלכה אז מ'דארף האבן א בית דין אין ארץ ישראל. **"ואין אנו סומכין אלא..."** ניין, ס'קען זיין אזוי אז דאס וואס ער האט געזאגט משה ואהרן איז נאר ווי לאנג ס'איז דא סנהדרין, אבער ער האט דאך אויך געזאגט די ענין פון כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. די אנדערע ווערטער וואס איך זאג פריער מיינט לגבי ראיה, אבער לגבי די עצם הלכה אז מ'דארף דערבענטשן בית דין שבארץ ישראל האט זיך נישט געטוישט.

"אלא חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם." איי, וואס טוען אונז ווען אונז מאכן די חשבון? אונז מאכן אליין די חשבון. זאגט ער, **"זה שאנו מחשבין לגלות הדבר בלבד"**, צו אנטדעקן עפעס וואס מ'האט שוין געמאכט די חשבון. די חכמי ישראל האבן שוין געמאכט די חשבון. ניין, ניין, זיי מאכן עס יעצט. זיי מאכן עס יעצט. אהא, אקעי.

און אונז קענען וואס זיי טוען, אונז נוצן די זעלבע חשבונות צו צוטרעפן די וויסענער גדולה. אונז ווייסן אז ארץ ישראל רעכנט מען די לוח וואס איך רעכן, ווייס איך דאך אז דער ארץ ישראל'דיגער רב מאכט וואס איך מאך. **"כאילו שאנו עדים של חשבון"**, זיי האבן סומכים, **"אנו מחשבים"**, רעכן איז ליידער **"יום שקבעו בו בני ארץ ישראל אי זה יום הוא. ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא"**, די קביעת בני ישראל, דאס איז

וואס קובע **"שיהיה ראש חודש או יום טוב, ולא מן החשבון שאנו מחשבים."**

ס'איז טאקע יא, כי מציון תצא תורה, די עיקר שמחת ליגט אין די הענט פון ארץ ישראל. און אונז טוען מיר נאר על דעתם ועל כוונתם, אונז טוען גארנישט. אונז ווייסן אז זיי, אונז פרעגן זיי. אבער אונז פרעגן נישט, ווייל ס'איז דאך א קלארע חשבון, ס'איז נישטא קיין צוויי וועגן. אונז פרעגן נישט, אונז פרעגן זיי, אונז פרעגן זיי. אונז קאלן אן ארץ ישראל, "ווען האט איר געמאכט ראש חודש די יאר?" דורך דעם וואס מיר מאכן.

איי, מיר קענען זיי נישט קאלן, אדער מיר ווייסן נישט ווער זיי זענען? דער תירוץ איז, אז מיר ווייסן אבער פונקטליך וויאזוי זיי גייען עס מאכן, ווייל זיי האבן עס שוין געזאגט, זיי גייען נאך מיט די זעלבע הלכה למשה מסיני, אבער וואס מ'מיינט שוין איינס פון דעם גייט מען על פי חשבון. ווייסט מען אין הונדערט פראצענט אז זיי גייען יעדע מאל מאכן ראש חודש אין די טאג וואס שטייט אין אונזער לוח.

דיסקוסיע: מוז מען האבן סמוכים אויף קידוש החודש?

Speaker 1: דער רמב"ם האט געהאלטן אז ס'איז אייביג דא חכמים אין ארץ ישראל. סמוכים? זאגט דער רמב"ם, ניין, מ'דארף נישט קיין סמוכים. דאס איז א קשיא וואס דער רמב"ם פרעגט. דער רמב"ם לערנט אז מ'דארף נישט סמוכים אויף קידוש החודש. אבער מ'דארף יא האבן חכמים אין ארץ ישראל, אז טאמער וואלט נישט געווען קיין איין איד אין ארץ ישראל, וואלט געווארן אויס ראש חודש, מ'וואלט געקענט עינוי חומץ פירות. אזוי זאגט דער רמב"ם.

דער מפרש דא אויפ'ן רמב"ם ברענגט פון ספר המצוות אז מיר האבן מיר א הבטחה פון דעם אייבערשטן "כי לא תשכח", אז די אידן גייען נישט קיינמאל, ס'וועט נישט זיין קיין מאל קיין קלון אויף עם ישראל. און אויב ס'איז נישט דא קיין חכמים אין ארץ ישראל, איז עס א קלון אויף עם ישראל, ווייל ס'איז נישט דא וויאזוי צו מאכן יום טוב, לויט שיטת הרמב"ם. זייער אינטערעסאנט.

Speaker 2: ס'הייסט אזוי, אז דא רעדט מען נישט אלס אויטאריטי. ס'איז דא צוויי דינים: ס'איז דא סנהדרין, און דאס איז אן ענין אז זיי האבן די סמכות. נאר אויסער די ענין פון סמכות איז, ווער זענען די חכמים? יא? און דאס איז די אנדערע לימוד וואס מ'האט געזאגט "כי מציון תצא תורה". די "כי מציון תצא תורה" זאגט נישט אז "כי מציון תצא" בעלות, מלוכה, ממשלה. תורה איז אויך נאר דא אין ארץ ישראל.

Speaker 1: וואס? איך פארשטיי נישט וואס דו מיינסט ממשלה תורה. די תורה איז...

Speaker 2: איך זאג, ווי לאנג ס'איז געווען סנהדרין איז געווען זייער קלאר אז זיי מאכן אלע החלטות. יעצט איז נישטא קיין סנהדרין, אבער ס'איז דא תלמידי חכמים אין ארץ ישראל. ס'איז דא בית דין שבארץ ישראל, עקזעקטלי.

Speaker 1: איי, ווער זענען די בית דין שבארץ ישראל? מיר קענען זיי נישט?

Speaker 2: דאס איז א פאניקייט פון די שיטת הרמב"ם. דאס הייסט, דער רמב"ם מאכט זיך כאילו ס'איז דא א בית דין אין ארץ ישראל, הגם ס'איז דא וואס זאגן אז מיר זענען אזיינע אידן אין ארץ ישראל. צען אידן, ווער זיי זענען, זיי זענען די בית דין. וואס איז א בית דין? לאמיר זיך געדענקען, א בית דין דארף דאך וויסן עפעס, אבער מ'דארף דאך נישט וויסן צו מאכן דאס, מ'דארף נאר רעכענען. רעכענען קען דאך יעדער איד. סאו שוין.

Speaker 1: איי, ס'שטייט "שמינהו רבנן כולו"? איך ווייס נישט. עניוועיס, אזוי ברענגט די אנדערע, יא.

Speaker 2: בקיצור, דער רמב"ן איז אויף דעם מחולק, אויף דעם האט מען גערעדט. דער רמב"ן זאגט אז ער פארשטייט נישט וואס העלפט צען פשוט'ע אידן אין ארץ ישראל, אדער א בית דין דארף דאך סמיכה. ממילא האט דער רמב"ן געזאגט אן אנדערע פשט, אז דער פארצייטישער בית דין האט מקדש געווען די חדשים פאראויס, און וואס אונז טוען מיר איז רעטראאקטיוולי אויף זייער חשבון. ס'הייסט די זעלבע זאך, אונז זענען מחשב לגלות הדבר ווען הלל האט מקדש געווען אונזער חודש, אבער נישט די היינטיגע ארץ ישראל.

למעשה — ווער מאכט דעם לוח?

Speaker 1: אקעי, למעשה דו עפנסט אויף דיין הודיעה אדער סיי וואס, איז דא די חכמי ארץ ישראל וואס זיי זענען די גדולי הדור און על דעתם, יא. אבער זיי ווייסן נישט די חשבון.

Speaker 2: ניין, ס'איז טאקע אינטערעסאנט, ווייל דער רמב"ם האט אויך געוואוסט אז ס'איז געווען זייער אסאך צייטן וואס די גרויסע חכמים, די גאונים, האבן אלע געוואוינט אין בבל, און זיי האבן געהאט די סמכות, נישט די ארץ ישראל.

Speaker 1: וואס הייסט די סמכות?

Speaker 2: ס'העלפט נישט, ס'דארף זיין אין ארץ ישראל. ער קען זיין א קלענערער חכם, אבער ער איז אין ארץ ישראל, און ער האט נישט געזאגט אויף ראיה וואס מ'דארף די גרעסטע חכם. מ'דארף נישט די גרעסטע חכם, ס'איז דאך א פשוט'ע זאך. יענע זאך איז געווען אן ענין פון ראיה.

סיום פרק ה'

אקעי. עד כאן איז פרק ה', זייער א שיינע קלארע פרק. און פון יעצט גייט מען לערנען וויאזוי די חשבונות זענען, וויאזוי די חשבונות ארבעטן.